

Martina Kulhavá
„HROZNĚ STARÝ PÁN S VELIKÁNSKÝMI KŘÍDLY“ – monotyp s kresbou

NA SLOVÍČKO S MARTINOU KULHAVOU

Mgr. Martina Kulhová je členkou výtvarné sekce Východočeského střediska Obce spisovatelů v Pardubicích, žije v Žamberku. Rozhovor vznikl jako doprovod k její ilustraci na úvod tohoto čísla Kruhu, nazvanou: Hrozně starý pán s velikánskými křídly.

Řekněte něco o sobě...

Byla jsem učitelkou češtiny a výtvarné výchovy na gymnáziu, organizovala jsem studentské recitační soutěže, snažila jsem se věnovat keramice, ilustrovat knížky, vyrábět smaltované šperky, příležitostně navrhovat plakáty, firemní loga, hrát si s textilem, psát učebnice českého jazyka, byla jsem kritickým čtenářem i kinofilem ... Teď jsem navíc už pět let především matkou dvou malých zvědavých synů a příští rok vstoupím do Kristových let.

Jak jste se dostala ke kumštu a co v něm sledujete?

Své směřování k výtvarničení jsem si myslím komplikovala, jak jen to šlo. Možná proto, abych se přesvědčila, že se nepohybují ve slepé uličce. Odmítla jsem jít po nalajnované cestě nadaného dítěte a směřovat na umprum, odešla jsem z „lidušky“, přestala kreslit ...

Svůj dluh za mrhání talentem jsem začala splácet až po letech na filozofické fakultě, kde jsem vystudovala výtvarnou výchovu společně s českým jazykem a literaturou. Tehdy vědomí, že se „musím přece nějak živit“, konečně přebila potřeba vyjadřovat své pocity nejen slovy a gesty.

„Když se daří“, je pro mě umění dobrodružstvím v objevování možností materiálů i technik. Zvědavost, která mě stále žene dál i potřeba experimentovat mi umožňuje pohybovat se na vlnách explozionalismu i lyrismu knižních ilustrací. Tady i díky druhému oboru, který jsem vystudovala, cítím, že se mi otvírá prostor, jak přirozeně propojit „napsané umění“ s tím neslovesným. V současnosti však díky svým synům také nacházím nový zdroj inspirace ve svěbytném světě dětské kresby.

Co považujete za své úspěchy?

Úspěchem je pro mě spokojenost s vlastními výtvary i z odstupu času, uznání okolí, dočasný pocit, že se mi nikdy už nic lepšího nepodaří, fakt, že mé ilustrace doprovázejí poému Jany Bednářové Cesta po slunci oceněnou Evropskou medailí Franze Kafky, i to, že mám stálou chuť objevovat a zkoušet nové věci a že mi to nepřestává přinášet radost.

Jak chápete své členství ve výtvarné sekci a jaký názor máte na existenci bulletinu Kruh?

Členkou střediska a čtenářkou Kruhu jsem zatím jen krátce, takže se ještě „rozkoukávám“. Nicméně doufám v setkávání se zajímavými lidmi i v možnost sledovat současnou regionální literaturu (což se daří právě díky Kruhu) a zároveň být „in média res“.

Své členství také vnímám jako šanci, jak představit svoji práci, i způsob, jak získávat zkušenosti a kontakty, které by mi umožnily podporovat mé budoucí studenty v tvůrčí práci, ať už výtvarné nebo literární.

Děkuji za odpovědi. Otázky kladl Milan Dušek.

CHVALME ŘEKU ...

Budme skromní. V intencích svých možností se snažíme „dělat“ literaturu co nejlépe. Žádný z nás asi svým dílem nezavlaží říční koryto Mississippi a nikdy nebude žehrat, že byl zase opomenut při udělování Nobelovy ceny, ale i z malých pramínek se rodí říčky a řeky. Pravidelně dostáváme do rukou bulletin KRUH a mnohdy si snad ani plně neuvědomujeme, že je to malý zázrak, který udělala MM a který dotvářejí MD a JF. Co si budeme namlouvat, bez peněz do hospody nelez, to platí i pro vydávání KRUH. Jeho obsah známe. Zamysleme se však nad drobnou vydavatelskou peripetií. K ukázkám původní tvorby neodmyslitelně náleží jistá míra informačního servisu, jakož i literární kritika. Nemáme ve vlastních řadách fundovaného literárního teoretika. Musíme tedy vystačit se svépomocí. A proto: Pokud dostanete do ruky knihu některého z autorů sdružených kolem Střediska a zaujme Vás, napišme alespoň pár řádků čtenářského dojmu a zašlete kolegům MD či JF. Tedy - do KRUH. Zajistě se ne vždy dočkáme publikování, glos se může k jedné knize sejít větší počet. (Ó, toho optimismu!) Mějme radost z každé knížky, která vyjde komukoli z nás, ať již nás nadchne nebo vzbudí rozpaky. Dokázali jsme během několika let shromáždit již poměrně početný kolektiv a (přílišná skromnost není na místě), stojí za námi pozoruhodný kus práce. UVědomme si, že tíhu podobné činnosti většinou nese na bedrech jedna osoba. MM obětuje činnosti střediska spoustu času, který by mohla využít k vlastní tvorbě. Pomáhejme dle svých sil a možností. Třeba příspěvky do KRUH.

Nepomíjeme další zdánlivě nepodstatnou skutečnost. V současném chaosu na knižním trhu nelze získat ani částečně ucelený, koncepční přehled o vydávaných knihách. Proto prosím za MD a JF: Když už nemáme dostatek výtisků, abychom jim či paní Cihlové do Krajské knihovny Pardubice (jak jsme si kdysi slíbili) jeden poslali, alespoň ho zapůjčme nebo o vydání knihy informujme. Je přece ve vlastním zájmu každého autora, aby se jeho práce dočkala určité prezentace

(rozhodně mezi kolegy „od pera“), aby v KRUHu stála aspoň zmínka, abychom jeden o druhém věděli, mohli se pokusit knížku sehnat, vypůjčit, přečíst. Nedo-
poručuje se chválit vlastní stádo, vlci ho mohou snadno zdecimovat, ale kousek
práce za sebou máme. Tím nejpodstatnějším je ovšem literární tvorba. Ta se
„počítá“ především. Určitě při pohledu zvenčí. Nepovažujme za vychloubání,
když sdělíme vydání vlastní knihy nebo oznámíme činnost, spjatou s literaturou.
Berme to jako povinnost informovat přátele. Povězme – jako slušnost. A jelikož
Středisko sdružuje samé slušné, milé lidi, s nimiž se rádi setkáváme, zajisté budeme
mít v budoucnu dokonalý přehled o tom, co kdo z nás vytvořil, na čem se podílel.
Přispívejme tedy pramínky čisté vody do skromné literární řeky, kterou společně,
bez rozdílů věku, hmotnosti, výšky, hudebního sluchu, názorů a rozličných pře-
svědčení vytváříme. Vždyť literatura je pouze jedna. Tvóří širokou řeku. Ta naše
se do ní vlévá, splývá s ní. Nenechme se strhávat proudem lhostejnosti a nezájmu,
nehrajme si na vlastním písečku. Za tu trochu mentorování se omlouvá

František Uher

ZA ZLATOU PŘILBOU

Marta Urbanová

Když jsem ho poprvé uviděl přicházet v lesku zrcadel, naškrobených bontónem,
pod třeskatými světly mamutích lustrů téhle nóbl restaurace, kam my s mámou
nejdem na oběd, jak je rok dlouhý, když jsem zaregistroval, že má namířeno právě
k nám, tedy spíš k mojí mámě, blesklo mi hlavou, že tohle je on – můj nový táta.
Šel najisto a břitce, vázanku si nes jak rudej květ a všecko na sobě: sako, košili
i boty – snad na míru. Stačil jsem ještě v tom fofru zmapovat jeho oči, jedno ve
střehu a druhé klidné, první na lovu a zbývající dokořán a zachytit jeho heraldické
držení těla, chůzi, z níž vyzařovalo, že tohle kolem má v malíku, že podobné cetky
a paráda jsou prach v jeho stopách. Byl tady v tom prostředí nade vším a mířil
k nám. Blesklo mi hlavou, že není zlej, a přesto jsem se nezbláznil, abych doloval
úsměv, myslím, že jsem dokonce uhnul očima, abych neviděl, jak si s mámou
padnou do náručí a kdovíco ještě. Vtom jsem si všimnul i jeho kluka. Držel se
mu jak šavle po boku a hned mně zapálilo, s kým mám tu čest. Můj novj brácha!
Deset, dvanáct – co já vím. Civěl jsem na něj s pusou dokořán. Šok! Prostě šok.
Proč mi o něm máma necekla? Ale on, jako bych tu nebyl, ani si mě nevšiml,
sebejistě držel se svým tátou krok. Jeho bílá čepička kormidlovala sálem, štítek
frajersky na přídi a každým pad do očí SUNBRITE, ten křiklavý anglický nápis.
Tenhle bude mít vždycky navrch, odhad jsem ho a že bych mu pad kolem krku,
ani nápad. Ale to už se rozletěly skleněné dveře a oni dva jimi prošli, jako bychom
s mámou byli vzduch. Co je, v duchu jsem se ohradil a kluk se vzápětí od táty
odlepil a rozběhl se svou cestou. Pocítil jsem něco jako zklamání a pořád jsem

se díval, kudy odešli. Nezmohl jsem se na jedinou kloudnou větu. V rozpacích jsem se obrátil k mámě pro vysvětlení, a ta už mě brala za paži a představila mě někomu úplně jinému.

„Tak tohle je náš syn.“

Bezděčně jsem mu podal ruku a neměl čas si ho prohlížet ani zpytovat. Řekl, že půjdeme do salónku a nenechal mě vzadu, ani mě nestrkal dopředu. Šel vedle mne jako můj pravý otec. Jednou jsem už v tomhle hotelu večerel, ale o salónku tehdy nebyla řeč. Takové privilegium! Stoly jak bílé ukotvené lodě se stěžni ubrousků. Přemíra příborů, jedna sklenička kopíruje druhou. Neodvažují se zbytečně pohnout. Máma taky jako z vosku, zato můj nový táta – ryba ve vodě, téměř kosatka. Sám tam brebentí řečí, které za mák nerozumím. Každý se hrne ke stolu a chová se tu jako doma. Nevím, kam dřív s očima. Přes celou čelní stěnu čtyři jezdcí, klopi své mašiny a kola se říjí proti nám. Celý obraz vyveden v hnědé barvě, přímo na míru. Kde se vzal, tu se vzal, on je tu tady. Vybral si místo naproti tátovi a hned je s ním jedna ruka. Jeho červená kravata má magnet jako jeho oči. Jak záhadně se tu objevil, tak zčistajasna tu kotví jeho syn. Čepička, bílá lodička dosud nesvinula plachty a červený nápis Sunbrite plál jasným plamenem. Naškrobené ubrousky začaly brát za své. Já vyčkávám, dokud číšník nezačne servírovat. Kluk naproti tyhle ohledy nemá. Položí ubrousek vedle příborů a z talíře do něj smete veškerou přílohu. Naberu dech a zašvidrám jedním okem po mámě a ona po mne: to je, co, myslím si. Co má bejt, ona na to. Kluk jí jen samotný biftek. Pořád v čepici. Sotva zhltně poslední sousto, odsune talíř a postaví si na jeho místo svůj malý počítač. Ví, že je středem naší pozornosti a dělá, že to nevidí. Cíví na obrazovku a tluče do kláves, jako by mu šlo o život. Zmrzlinový pohár? Ne, nic po něj. Odsune ho, jako by mu překážel. Visím očima na počítači.

Máma to vidí a řekne: „Tak jdi.“

Obejdu stůl a číhnu, co je to za hru. Kluk na mě spustí anglicky, svez se ze židle a uvolní mi své místo. V mžiku je pryč. Přihlásím se na anglinu! Rozhodnu se tak rychle jako nikdy.

Od rána je pardubický stadión v jednom kole, velké rojení vně i uvnitř, bzukot, kroužení, lítání sem a tam. V každý skulině prodejní stánky, moře lákadel, křiku a sladkostí. K parkovištím proudy aut, k branám příliv diváků. Všechny dokořán až na jednu. Brána depa je zevnitř střežena a z venku ověšena fanoušky, že by neprolezla myš. Visí na ní jak vosí hnízdo. Proderu se masivem těl, provrtám se až k mřížím a hledám ho, ale táta nikde.

„Po svatbě mě tam vezme?“ mám největší zájem, a máma mě odbude:

„Tady žádná protekce neplatí!“

Kličkuje davem a já olepenej jak od fochu, senza tričko s plochodrážní mašinou na prsou, speedway čepicí, plné ruce plakátů, programů, odznaků, všechno od táty a navíc na krku dalekohled a pod paží velkou colu, kličkuju za ní. Držím se

jí v závěsu. Hledáme svou tribunu. Za každým krokem mámě radím, protože to už znám od loňska, ale ona je v Jiříkově vidění. Pořadatelé, kterých je tu jako máku, nás kormidlují na místo.

„Máme první řadu,“ nutí jim máma vstupenky, když vidí naši řadu obsazenou.

„Sedněte si, kde je volno,“ ukáže pořadatel do plné tribuny.

Máma se rozhlédne a vmáčkne se do osmé řady, já samozřejmě s ní. Otvírá zasvěceně program, připraví si tužku, dokonce poslouchá místní rozhlas. Hlásí, že na startu chybí dánský šampion Eric Gundersen. Nešťastný Bredford. Jí to ale nic neříká, opisuje si jména ze světelné tabule. Nakonec jí to přece jen nedá a bere mi dalekohled. Už ho hledá, našeho nového tatínka. Teď tu budeme pečený, vařený. Loni jí byla plochá dráha ukradená, za žádnou cenu se nedala přemluvit, aby šla se mnou, a najednou je z ní fanda, že nestačím zírat. Mrknu dolů, na tribunu se kutálejí dva melounci, oba rifle na kšandách, mrože pod nosem a hára tak na tři hlavy. Na nich navlas stejný kšiltovky, jen jeden černou, druhý červenou. Jak vejce vejci, pomyslím si, krk na to, že jsou bráchové.

„Máme pátou řadu,“ cpou vstupenky kdekomu pod nos a pořadatelé je odbývají a z páté řady se nikdo nezvedá. Nad stadiónem se objevily padáky, jdou rychle dolů, míří do středu.

„Udělejte si tu pořádek, přece nebudeme stát!“

Kapela spustí a po dráze jdou mažoretky. Lodičky do čela, sukýnky do klína, knoflíky. Holínky, vojenský krok. Bílé hůlky nahoru, dolů, točí vrtulky do taktu ryčné hudby, až to bere dech.

„Máme vstupenky k sezení!“

Potlesk patří závodníkům. Jdou pěšky s helmami v podpaží jak bezhlaví rytíři a nad nimi, štíty ve větru, jejich státní vlajky. Zahajují Britové.

Naše hymna.

Tribuny zmlkly, veškerý pohyb se zastavil, snad se Růženka píchla o trn, že i bráchům nešlo v ten moment o místa. Celý stadión strnul, jak míček v kulmináčním bodu posečkal, než dozněl poslední tón. Vzápětí procitl a bráchové hned vystrčili znovu růžky:

„Zaplatili jsme každý sedmdesát korun a chceme sedět!“

„Támhle jsou ještě dvě místa.“

„Máme lístky do páté řady, tak proč dozadu?“

Namátkou rozevřu program a ... dívám se mu přímo do očí. Jedno ve střehu, druhé klidné, první na lovu a zbývající dokořán. Má tady fotku. Není závodník ani manažer. Je to fotograf. A píšou, že v téhle branži světová jednička. Má tu sérii fotek: jeden pád a pět snímků. Před tím klobouk dolů.

„Na hlavní třídě má výstavu,“ ukazuju mámě. „Půjdem?“

„Jistě, jistě.“

Seberu jí dalekohled a chci ho najít.

Na start jedou první mašiny. Vyjíždějí z depa v celé nádheře. Nápis i chrom v plném lesku, vyšňořené jak na plakátech. Předloni lilo jak z konve, měl jsem lístek k stání, kdepak by máma vyhodila peníze za tribunu, vylezl jsem si na plot, abych dobře viděl a všichni špínu z trati jsem měl na sobě jako oni. Víc bahna než vody. Prvních šest se řadí a motory jdou do obrátek. Na povel startmaršála přidali plyn, kola vyhrábla gejíry písku a bylo odstartováno. Stadión jedny oči a tentýž dech, stroje řvou a letí po dráze jak smečka chrtů, otevřené tlamy, natažené hřbety a každý chce vzít toho před sebou.

Máma donedávna: prosím tě, co lítáš na stadión, když to dávají v televizi? Konečně se dočkala odpovědi. Přilepená k lavici, rostlá s řadou, totožná s tribunou, zapisuje body, jako by na tom visel svět. Už jsem ho našel. Loudá se po trávníku uprostřed stadiónu. Budí dojem, že chytá lelky. Kdyby teď došlo na dráze ke kolizi, kdyby některá Speedway Star – Wigg nebo Doncaster vyletěla z trati, kdo ví, jak by zareagoval? Možná, že Gundersena v Bredfordu zvěčnil, až když ho dávali do sanitky. Ale dost možná, že ho podceňuju. Asi mu na vylučovacích kolech nezáleží, zaměří se až na velké finále.

Na stadión vjíždí kropicí vozy. Je přestávka.

„Dál už nehodláme čekat! Chceme svá místa!“

Bráchové jsou správní kořeni. Raději stojí, než by si sedli na cizí. Kdyby takový byl každý, byl by život bez problémů.

Máma je jako vyměněná, kašle na šminky a na zrcátka, snad z ní spadlo deset let. Pořád otáčí hlavu k depu, chce ho najít – svou jehlu v kupce sena.

Najednou jí vytrhnu dalekohled.

Na dráhu vjíždějí kluci v mém věku, věrné kopie opravdových hvězd. Jejich motorky letí taky po dráze, ale zatáčky neklopí.

„Nemůže to klopit,“ slyším za sebou, „má slabej motor, to by neprojel.“

Namísto toho předvedou pár koleček, aby bylo vidět, že na to mají. Levou nohu na zemi, říditka v protisměru a mašinky se vzpínají jak stroje šampionů ve velkých závodech. Drží se za sebou, zobáky k nebi a po zemi levá křídla. Táhnou je za sebou, každý jak po přesném zásahu. Rozhlas hlásí jejich jména a hned jsem doma:

„Jede ten kluk, co s námi včera večeřel.“

Vyvádím, jako bych ho kdovíjak znal.

Zároveň mi ale došlo, že kluk má jiné jméno než fotograf. Tedy ne otec a syn – ne pouto krve, ale jen klubu.

A to už se před startovní páskou řadí sextet finalistů a v tu ránu neexistuje ani kluk ani fotograf. Jen aby to vyhrál některý z našich. Ať už Matoušek nebo Kasper.

Právě nám přinesli letošní program Zlaté přílby. Jede se jubilejní padesátý ročník. Zalistuji v něm a nevidím jen barevné fotografie plochodrážních hvězd, ale i dřinu a zase jen dřinu. Mám ji už v krvi a vím, oč jde. Poznám i podle helmy, kdo je kdo, každého z nich identifikuji jako své boty. Taky vám můžu ukázat svou mašinu a v mžiku vysypat z rukávu odkud, z kterého finále je ten který snímek. Vidět takhle svou fotku v novinách – to byl dávno můj sen.

Aby vám bylo jasno, do téhle stáje mě nepřivedl otcův vliv a už vůbec ne nějaké moje výjimečné nadání, ale na samém začátku snad byli právě ti dva, o kterých byla řeč: Mike – fotograf a ten malej kluk. Oba fandové anglického klubu Sunbrite.

Ale mezi námi, o tomhle nikomu ani muk.

Předsedkyně Marcella Marboe a její zástupkyně Iva Tajovská při zasedání výboru Východočeského střediska OS.

Napsáním životopisu končí horší období našeho života.

Cesta od slov k činům vede často jen k dalším slovům.

I o kámen moudrosti se dá zakopnout.

Jiří Faltus

JIŘÍ HRABINEC

Čas loučení

Tikaví ptáci osedlali
omšelé větve věží
Zpívají kukačky orlojů
o smrtkách loučení

Bimbam bimbam

Co ale potom?
Co potom až dotluče
ten synchron
který z mé náruče
udělá bolavou jámu?

Já vím
hodinky
bezcitné hodinky
trhají svět
Zahod' je
rozšlap je

Zahodím
Ale hodiny
na všech věžích
nezastavíš

MYSTÉRIUM

Jaroslav Jonáš

Převoz

Petr se nasoukal na přední sedadlo škodovky a zabouchl dvířka.

„Jed,“ zavelel a v jeho hlase zazněla naléhavost touhy být z nemocnice pryč co nejdříve. Nepobyl na interním oddělení příliš dlouho, vlastně jenom pár dní, ale teprve, když vyšel ze dveří pavilonu na denní světlo, uvědomil jsem si, jak ho ta krátká a prudká nemoc sebrala. Byl bledý, pohublý, ve tváři jako pomačkaný. A ty oči! Bez jiskry, prázdné jak čerstvě vylovený rybník.

„Byla to chyba, udělal jsem chybu,“ zněla jediná věta, kterou za celou dobu jízdy pronesl. Slova o chybě opakoval několikrát, ale nebyla určena mně. Můj dotaz, o jako chybě to mluví, odbyl odmítavým zavržením hlavy.

Dovezl jsem ho až před dům.

„Nemám jít s tebou? Nepotřebuješ nějak pomoci?“ Byl to ode mě spíš zdvořilostní dotaz. Jeho pohroužení do sebe dávalo tušit, co odpoví:

„Ne, rozhodně ne. Potřebuju být sám, musím si všechno nechat projít hlavou.“

„Poslyš, Petře,“ pravil jsem rozhodně. „Mluvíš o nějaké chybě, něco si chceš nechat projít hlavou, o co tady vlastně jde?“

Napřáhl proti mně obě dlaně, jako kdyby chtěl tu otázku odtlačit zpátky.

„Díky za odvoz, snad někdy později.“

Vylezl z auta a zmizel za domovními dveřmi. Chvilí jsem čekal, jestli si to nerozmyslí a nevrátí se, aby mi alespoň něco naznačil. Dům ho však pohltil stejně nenávratně, jako věčnost pohlcuje velké touhy i malicherná přání. Zařadil jsem jedničku a zvolna se rozjel k domovu.

Petr

Toho večera jsem dlouho nemohl usnout. Hlavou se mi honily myšlenky na Petra. Když tak náhle onemocněl, měl jsem o něj strach. Mám ho rád, je to můj dávný a nejlepší kamarád. Doktorů si s ním nevěděli rady.

„Takový případ jsme tady ještě neměli,“ řekl mi primář, náš společný známý. „Petr má vysokou horečku, halucinace, ale podle všech vyšetření, rozborů a testů je naprosto zdravý. Nasadili jsme mu nějaká antibiotika, ale je to spíš naše alibi než způsob léčby. Nevíme, co s ním. Necháme si ho tady pár dní na pozorování a uvidíme, co dál.“

Ale za pár dní horečka opadla stejně rychle a nečekaně, jako se objevila, a Petra propustili domů. No, domů ..., spíš do jeho poustevnické garsonky, do níž se uchýlil po rozvodu. Poustevníkem byl odjakživa, dokonce bych řekl, že poustevníkem s jistými neobvyklými vědomostmi. Nebo schopnostmi? Kdysi dávno, to jsem ho ještě neznal tak dobře, jsme spolu někam jeli. Chtěl jsem zaparkovat auto, ale on z ničeho nic povídá:

„Tady nestůj, než se vrátíme, přijde bouřka a ten topol moc nevydrží. Mohl by tvému miláčkovi pomačkat plechy.“

Na nebi téměř nebylo mráčku, strom vypadal zdravě, tak jsem ho trochu popíchl:

„Netušil jsem, že seš vědma, máš na to nějaký školy?“

„Nejsem vědma, znám stromy,“ odvětil klidně. „A v počasí se taky trochu vyznám. Vidíš ten malý obláček na obzoru? A slyšíš, jak zvláště zpívají ptáci? Věř mi!“

Odstavil jsem tedy auto o kus dál a víc jsme se o tom nebavili. Ale když jsme se za tři hodiny vrátili, bylo po bouřce a na místě, kde jsem chtěl původně parkovat, ležela větev silná jak roura od kamen.

Časem jsem původ Petrových schopností pochopil. Je lesník a v lesích strávil patnáct let života. Roky dennodenního kontaktu s živým organismem, kterému říkáme les, nemohou alespoň trochu citlivého člověka nepoznamenat, tvrdívá. A já tomu docela věřím.

„V pondělí ráno zmizíš v lesích a kdybys chtěl, tak do pátku nemusíš potkat člověka,“ popisoval mi svoji tehdejší práci nedlouho po příhodě s ulomenou větví. „Po těch letech poznávám lesní porosty nejdřív podle toho, jak jejich duše rezonuje se mou. Znáám lesy veselí i smutné, klidné i stresované, introvertní i extrovertní, skromné i pyšné, melancholické i flegmatické. Je to s nimi jako s lidmi. Mají svoje charisma a šíří do okolí určitou náladu. Když jim otevřeš všechny smysly, když se zaposloucháš do jejich dechu, do zpěvu ptáků, do šustění listů a do všech dalších zvuků, můžeš v lese číst jako v otevřené knize. Sojka ti oznámí, odkud se blíží houbař, ucítíš vůni dřevorubeckého ohně, jinde zase čpí popel po pálení klestu, zmateně zabeká srnček, podle druhu a zbarvení travin na dálku rozpoznáš pomalu každou kaluž...“

Po nějakém čase už ani nemusíš všechny ty signály vyhodnocovat rozumem, informace k tobě přicházejí samy a ty se jimi automaticky řídíš. Splyneš s lesem a on tě přijme. Pak tě ani ta sojka už nebere jako vetřelce. Chvillemi máš pocit, že jsi neviditelný.“

Možná, že jsem tehdy navzdory své čerstvé zkušenosti bral jeho slova s rezervou, ale od té doby mě o jejich pravdivosti mnohokrát přesvědčil ...

Pak přišla sametová revoluce roku devětaosmdesátého. Petr vyšel z lesů a začal se žít jako novinář. Překvapilo mě to, nedokázal jsem si ho už představit jinak než v zelené uniformě a s opršelým ruksáčkem na zádech.

„Život je už takový,“ vysvětloval. „Přijde rozcestí a najednou víš, že musíš jít jinam, než jsi původně chtěl. Není moudré bránit se takovým výzvám. Když je odmítneš, vrátí se ti časem jako výčitky.“

Začal se tedy žít slovem.

„Ve slově je obrovská moc,“ řekl mi tenkrát. „V tomhle má s přírodou hodně společného. Ne nadarmo se říká, že na počátku všeho bylo slovo.“

Bral jsem jeho výrok jako obecnou pravdu, ne-li přímo jako bonmot. Dvojnáčnost toho tvrzení jsem si uvědomil až časem, když jsem se dovtípl, že se Petr napůl tajně zabývá hermetickými naukami. A ještě o něco později jsem pochopil, že ta hlubší rovina jeho slov má rozměr mysteria.

Petr se do svého nového povolání zabral naplno. Za pochodu učil novinářskému řemeslu sám sebe, učil mu i své podřízené ... Domů přicházel pozdě, unavený, podrážděný. A dopadlo to tak, jak to dopadnout muselo. Manželka se mu zakou-

kala do jiného. Jen s mírnou nadsázkou se dá říct, že on sám to zjistil až u prvního rozvodového stání. Bylo to zároveň stání poslední, rozvod proběhl hladce. Petr odešel z rodiny i z redakce a našel si klidnější a napůl úřednické místo tiskového mluvčího v jisté fabrice. O to víc se věnoval těm svým tajným naukám. Zahrabal se do knih a kdybych ho občas nevytáhl na kus řeči do hospody, snad by po práci ani nevycházel z garsonky. Začal jsem se obávat o jeho zdraví.

„Neměl bys občas vyrazit do přírody?,“ ponoukal jsem ho. „Copak se ti nesyká po lese?“

Odpověděl mi slovy svého oblíbeného mudrce:

„Je možné poznávat svět, aniž vykročíme ze svého domu. Je možno nazírat tao nebes, aniž vyhlédneme ze svého okna. Čím dále kdo jde, tím méně poznává.“

Presvědčoval jsem ho, že to velký Lao-c' rozhodně nemyslel tak doslova, že je to výrok obrazný, ale marně. Nepodařilo se mi ho ani přesvědčit o rozdílu podstaty a jejího obrazu, ani ho vyhnat ven do přírody. A pak ho sklátila ta záhadná choroba nechoroba.

Telefon

Třetí den po Petrově propuštění z nemocnice mi na stole v kanceláři zazvonil telefon. Čekal jsem důležitý hovor v záležitosti jistého výtvarného projektu, a tak jsem nedočkavě zvedl sluchátko.

„Nechceš zajít večer na pivo? Asi bych ti měl něco vysvětlit.“

„To seš ty, Petře?,“ zeptal jsem se. Nedokázal jsem potlačit v hlase náznak zklamání a Petr to postřehl.

„Jo, jsem to já, ale jestli se ti to dnes nehodí, tak to odložíme. Ono to zase tolik nespěchá.“

„Nic na večer nemám, jenom jsem čekal jiný hovor, promiň.“

„Tak v sedm U Konička, šlo by to?“

„Jasně, v sedm jsem tam.“

Zavěsil jsem sluchátko a telefon okamžitě zazvonil znovu.

„Kadlec, dobrý den,“ představil jsem se, ale sluchátko zůstalo němé.

„Haló!“

Nic. Práskl jsem sluchátkem do vidlice. Stalo se mi to už poněkolkrát. Ukončím hovor, zavěším, telefon se ozve zpátky, ale mlčí. Asi zlobí ústředna. Nebo, že by někdo odposlouchával můj aparát? Ale proč by to dělal? V ničem nejedu, není spořádanějšího člověka nade mě. Je to blbost! Pustil jsem tu myšlenku z hlavy, naštvaný sám na sebe, že jsem si ji vůbec připustil.

Byl jsem rád, že se Petr ozval. Bral jsem to jako důkaz, že se zase dostává do formy. Ta záležitost s projektem dopadla až nad očekávání dobře, a tak jsem se mohl v klidu těšit na večer. Taky že jsem se těšil, byl jsem zvědavý, co z Petra vyleze.

Zmatený dialog

Cestou ke Koníčkovu mě zastavil mužik zanedbaného vzhledu s nepřirozeným jasem v očích.

„Promiňte, pane. Nevíte, jak se dostanu na náměstí?“

„Vždyť jste na náměstí,“ odpovídám udiveně.

„Ale na náměstí přece musí být kostel,“ namítl.

„Támhle stojí,“ ukazuji mu. Ani tím směrem nepohlédl.

„Ale ten kostel musí mít věž,“ naléhal dál.

„Vždyť ji přece má, nevidíte?,“ povídám už dost netrpělivě.

„Ale na té věži musí být kříž!“, trval umíněně na svém.

„Je tam kříž! Copak jste, sakra, slepej?“

„Tak to jsem asi zabloudil. Nevíte, jak se dostanu na náměstí?“

„Pořád rovně za nosem,“ odsekl jsem a šel svou cestou.

„A co kostel, je tam kostel?,“ volal za mnou s takovou starostí v hlase, že mi ho přišlo až líto. Přemýšlel jsem, jak tomu člověku pomoci, ale nic mě nenapadlo. Jenom oblíbená Petrova teze o tom, že nic v životě se neděje náhodou. Všechno má prý nějaký význam, buď je to podobenství nebo varování, případně znamení Vyšší moci. Ale jaký význam může mít tohle setkání s bláznem?

U Koníčka

Restaurace U Koníčka sídlí v mázhauzu měšťanského domu na staroměstském rynku. Stropy všech jejích místností jsou tvořeny vzácnými sklípkovými klenbami, které přenášejí do dnešních dnů atmosféru z počátku šestnáctého století. Divím se, že žádného z nájemců ještě nenapadlo této atmosféry využít a udělat z mázhauzu pravý a nefalšovaný renesanční šenk.

Petr seděl u stolku pod jedním ze sloupů, do nichž je svedena tíha kleneb. Vyhlížel o poznání lépe než před třemi dny, dokonce se usmíval.

„Vypadáš dobře, hochu,“ řekl jsem mu a bodře ho poplácal po rameni.

„Pozor ať se ti ty lichotky nevzpříčí v krku,“ odpálkoval moje slova. „Nemám dnes v úmyslu poskytovat první pomoc obstarožním lichometníkům a to by se ti mohlo stát osudným.“ Jo, tohle je ten starý Petr. Sláva Bohu, už je zase v pořádku! Ta jeho nemoc asi nebyla nic vážného.

Objednal jsem si pivo, Petr měl na lístku už tři čárky...

A dost ...

Když jsem pokročil s povídkou až sem, stalo se něco těžko uvěřitelného. To, o čem jsem jednoho dne psal, se druhého dne stalo skutkem! Ve čtvrtek 17. července 2003 jsme se jeli s přítelkyní Sašou vykoupat na hrádecký písniček. Užili jsme si sluníčka a křišťálově čisté vody a když jsme se k večeru vrátili, zaparkovala Saša svého formana pod jasanem na parkovišti u Winternitzových mlýnů.

Ráno mi volala do kanceláře.

„Prosím tě, přijď ke mlejnům, spadla mi na auto větev a já ji sama nedokážu odklidit,“ naléhala vzrušeným hlasem. Byl jsem tam coby dup. Na karosérii auta větev, silná jak roura od kamen. Naštěstí dopadla jemnými větvičkami napřed, takže vozidlu příliš neublížila. O to více však poznamenala moji mysl, protože věřím Petrově tezi, že se nic neděje náhodou. Ostatně, použil jsem ji v této rozepsané povídce: Všechno má prý nějaký význam, buď jako podobenství nebo varování, případně znamení Vyšší moci. Pochopil jsem zhmotnění svých vlastních představ jako důrazné varování a rozhodl se, že povídku nedokončím. Důvod je prostý: mělo-li by se v reálném světě projevit také to, co mi chtěl Petr v restauraci U Konička říci, mohlo by to ohrozit lidský život.

Rozumem chápu, že pád větve ve větru není zase nic tak neobvyklého, že se to může stát každému, kdo zaparkuje auto pod stromem. Je to pravda, i když se to stává velmi zřídka. Nicméně každý, kdo vnímá svůj život jako mystérium plné záhadných náznaků a znamení, kdo pochopil, že náhody skutečně neexistují, ale jsou, zvláště ty nešťastné, pouhým projevením chybných kroků a rozhodnutí, učiněných právě vinou přehlédnutých znamení, každý takový mi jistě dá zapravdu. Byť by bylo riziko opakovaného prolnutí fabule s realitou sebemenší, nehodlám ho podstoupit kvůli dokončení jedné povídky.

Koneckonců, její závěr měl být v podstatě o tomtéž. O pokusu prostřednictvím slovní formule a jejích permutací ovlivnit dění reálného světa. O Petrově nepovedeném experimentování s takzvanou černou magií, chcete-li. O tom, jak se mu experiment vymkl z rukou a postihl ho záhadnou chorobou.

Došlo-li tedy k náhodnému (opakuji, že na náhody nevěřím) průniku fabulovaného světa slov se světem vezdejší, je to, co jsem chtěl povídkou vyjádřit, sděleno, i když zůstává zdánlivě nedokončena. Jenom se musím přiznat, že mě jako autora, lépe řečeno zapisovatele tohoto příběhu trochu mrzí, že se už nedozvím, jakou roli v něm měli sehrát ten blázen a ten záhadně selhávající telefon.

V Pardubicích 4. srpna 2003

JEDNA ŘEKA, DVA PRAMENY

Poezii lze přirovnat k řece. Ke které, toť otázka. Někdy je to pro českého čtenáře stále tajemná řeka Zambezi nebo nevyzpytatelné Orinoko, jindy široký proud Mississippi či dravý tok aljašských řek, ale proč chodit daleko za humna, jistě našli bychom příklady i v nejednom českém toku. Dravějším i pokojnějším, romantičtějším i důstojně plynoucím v monotónní rovině. Dosti obtížné bychom hledali skutečně vhodný přírůbek pro dvě novější sbírky. Dragu Zlatníkovou chováme v paměti jako autorku sbírky *Opožděná chůze k duze* (Kruh 1991) a jako překladatelku. Těžko odhadnout příčinu dlouhé pauzy, mostu klenoucího

se k roku 2006, kdy oslovila své čtenáře sbírkou **NÁPOVĚDY** (2006). Zůstala věrna intelektuální, přesně odvažované poezii, svou poetiku okořenila životními zkušenostmi a důmyslně pojatým odstupem od všednějších životních pohledů. Pramenitá voda její poezie nestýká po povrchu přímo do řeky, vsakuje se ke kořenům a pracně si razí cestu jak k trnitým poznáním, tak k laskavým pohledům. Reflexivně pojaté otázky po smyslu života docházejí odpovědi. Draga Zlatníková netápe, nebloudí, nehledá v temných zákoutích, drží se svého směru, vytýčených stezek cesty a nepokouší se experimentovat tam, kde důvěrně zná (třeba nikoli pohodlnou) cestu k utěšnému obzoru. Píše // *o hranu ticha úzkost lámu* //, posléze ještě // *o hranu ticha klíče zlomím* //, není to však odraz skepse. Pod povrchem její poetiky raší křehkost strážlivé, uvážlivé a optimistické básnické sněženky. Citujme: // *o hranu smíchu hedvábně se lámu* //. V básnickém probuzení Dragy Zlatníkové nachází hloubavější čtenář potěchu a zbývá věřit, že básnička bude dbát staré pranostiky a brzy připraví „do třetice“ něco dobrého. Obvykle se hovoří či píše o „sbírce básní“, (což nechápejme jako výčitku, handicap), Zlatníková připravila Nápovědmi ucelený básnický tvar krystalické struktury.

Z odlišných pramenů vyvěrá poezie Martina Videnského. Metaforický název sbírky **PÍSKY, HRADY, ZŘÍCENINY** (Ofis 2007) předurčuje obsah, nepomíjející náznaky ozdobných ornamentů, jednotlivé básně někdy vpravdě připomínající mužně, cílevědomě opracovaný hrubý kámen, jindy hladkost skla a potom zase nečekaně velice citlivý, lapidárně shrnující paprsek, postřeh, záměrně se vyhýbající každému omšelému estetismu. Má daleko k nostalgickému vidění (navzdory básni Nostalgie, jedné z nejlepších, vycizelovanému postřehu, zrnku životní zralosti, z níž vyrůstají odolná skaliska.) V básni Bez okovů uvádí čtenáře do // *krajiny svých vzdušných zámků* // stává se // *živou strunou* // a pokud se pokouší kráčet // *etudami nekonečných partitur* // kráčí rovně, se vztyčenou hlavou a zvednutým hledím, tam, kde se // *rodí nové sny* //. Možná se ve sbírce najdou i trochu problematičtější pasáže, narušující konzistentní ladění (Kuchtění, To je Boží), či spíše propagandistické, určitě až příliš subjektivní čtyřverší Lapeni ve vlastních sítích. Bohatě je však kompenzují základní stavební kameny sbírky, jakož i nápadité a velmi sugestivní hříčky (Šťastný Mates). Výtvarný doprovod básnických knih je specifickým problémem (často ovlivněným ryze individuálním nahladem). Výpravný doprovod Richarda Peška působí lehce stereotypně a odtažitě, což ovšem neubírá nic na kvalitě Peškova výtvarného vidění světa.

Sbírky **NÁPOVĚDY** a **PÍSKY, HRADY, ZŘÍCENINY** mají jednu společnou nevýhodu, zrodily se v regionech, mimo centrum literárního dění a tudíž také mimo výraznější pozornost, kterou zcela určitě zasluhují. Pokud dospějeme k jakkoli zvětralému konstatování, že jim patří nepominutelné místo v širokém kontextu současné české poezie, nikterak nepřehánáme. Řeku poezie posilují

nenápadné přítoky s čistou vodou. Což není málo vzhledem k mnohým vychvalovaným stokám, které ji přičinlivě kalí.

František Uher

Co právě překládám

Pod tímto názvem uveřejnily Literární noviny (16. 6. 2008, č. 25) překladatelské a básnické vyznání Dragy Zlatníkové, kde mj. říká: „Jsem přímo posedlá poezií, nestačí mi zdejší básníci, ani do češtiny přeložení autoři, musím si ledacos přečíst v originále a odtud už je krok k překládání poezie.“

Poznámka redakce

MRTVÁK

Vladimír Sokol

Uviděl jsem ho jednou pozdě večer, když mě, po kratší potyčce, konečně vyšoupli z hospody „U Kulatý báby“. Po zavíračce, samozřejmě!

Stál ve stínu keřů u hřbitovni zdi. Hledal jsem právě po kapsách sirky, abych si zapálil cigaretu, když jsem ho zaregistroval. Přestal jsem tedy šátrat v obleku a zamířil jsem k němu.

„Haló, příteli! Nemáte náhodou zápalky nebo zapalovač?“ zahalekal jsem radostně.

„To teda nemám!“ odvětila postava. „A vůbec, jak to, že se nebojíte?“ zeptala se s údivem.

„Proč bych se měl bát? Jsem sice u hřbitova, ale to je snad nejklidnější místo ve městě. Mimoto mám v sobě pár dvanáctek! A ono tady snad straší?“ rozverně jsem se zeptal.

„Samozřejmě! Já přece!“ zahuhlal ten tvor. „Vlastně máte pravdu! Měl bych strašit, ale nějak mě to nebaví! Raději bych si s někým povídal. To víte, tady na hřbitově moc zábavy není!“ dodal smutně.

Dojalo mě to. „Jestli chcete, já tu chvíli s vámi zůstanu,“ nabídl jsem mu. „Doma mě nikdo nečeká a hospodu už definitivně zavřeli. Sednem si třeba támhle na lavičku,“ ukázal jsem rukou.

„Jste hodnej, já už jsem si s nikým nepopovídal, snad od té doby, co tu ležím,“ zabručelo strašidlo.

„Tak vy jste mrtvý?“ zeptal jsem se dost neoriginálně a zbytečně, když jsme se posadili a já konečně našel sirky a zapálil si.

„Už pět let!“ odpověděl zasmušile můj nový známý, když před tím odmítl nabízenou cigaretu s tím, že už takhle nemá v pořádku hlasivky.

Lavičku trochu osvětloval měsíc a v jeho bledé záři jsem uviděl to, co před tím stín keřů skrýval.

„Nojo, nevypadáte právě dobře, bez urážky,“ řekl jsem. Také jsem byl vděčný za kouř z cigarety, protože mrtvák nijak zvlášť nevoněl.

„To víte, pět let v zemi udělá svoje,“ odpověděl. „Dneska je to samá kremace, tak nás už moc není. A to ještě ne všichni se měníme na solidní mrtváky, kteří jen občas vylézají z hrobů a děsí vás živé. Nebo alespoň by měli! Někteří zemřeli se změni v upíry, těch je ale ještě méně než nás! Většina pohřbených si v klidu zetlí. Těm je hej!“ dovyprávěla mrtvola svůj nelehký osud.

„No, já bych to zase tak tragicky neviděl,“ oponoval jsem. „Takhle si užijete alespoň trochu legrace, oproti těm tlejícím!“

„Jaképak legrace,“ zavrčel. „Tady chodí většinou jen opilci z hospody, bez urážky – neberte to osobně – nebo sem tam nějaká omladina z rande. Ti první, pokud mě vůbec zaregistrují, tak jen něco zamumlají a potácí se dál. A s těmi mladými je to ještě horší! Tuhle mě jeden z nich praštil kamenem! Nebo znají ta různá bojová umění a zkoušejí to na mně! Podívejte se!“ ukázal levou ruku. „Ukopli mi palec! To víte, já už tolik pohromadě nedržím! Ta léta v hlíně jsou na mně znát! Proto se mi už do strašení ani moc nechce!“

„No, taky máte své problémy,“ pokýval jsem hlavou. „Ale na druhou stranu, můžete mít svatej klid! Když se vám nechce ven, zůstanete ležet, když ano, jdete se projít! Netrápí vás daně, znečištěné ovzduší, politické čachry a třeba vstávání v pět ráno! To všechno vám může být fuk! Můžete to zaspat. Leckdo by s vámi rád měnil!“ zasmál jsem se.

Otočil ke mně hlavu tak prudce, až mu upadl kus ucha: „Děláte si legraci?! Víte co to je, kus po kuse uhnívat a nechat se žrát červy? Nebolí to, to je fakt, ale je to tak trochu eklhaft! Alespoň do té doby, než z dotyčného zbyde jen kostra. To si pak mrtvák, kupodivu, připadá víc vcelku!“

„Hm, asi máte pravdu,“ přitakal jsem mu. „No, já už půjdu. Musím se ještě trochu vyspat! Na rozdíl od vás, jdu ráno do práce. Možná vám přece jen trochu závidím!“

Vstali jsme. „Podal bych vám ruku, ale nevím, jestli by to byl ten nejlepší nápad. Aby vám nezůstal kus v dlani!“ zachechtal se umrlec.

„Nevadí! Jako by se stalo. Někdy se tu zase zastavím. Třeba si ještě popovídáme. Bohužel, jak už jsem řekl, já musím brzy ráno vstávat!“ zívá jsem! Vy tou dobou budete klidně spát pod zemí. Pořád si myslím, že na tom nejste tak špatně. Co vám vlastně, kromě té častější komunikace, schází?“

„Hodně, příteli, hodně!“ otrásl se mrtvák. „No, vidíte!“ vykřikl. „Teď mi upadl i tenhle kousek! Ještě, že už nemutuju ...“

ÚVAHY FRANTIŠKA UHRA

O životě

Život má mít styl.
Děl by J. K. Tyl.

Vyznání

Hamlet pravil lebce:
S tebou je mi hebce!

Vz(d)orná žena

Všechno zmůže.
I muže.

S dobou

Srovnává s ní krok
– celý dlouhý rok.

Podle Romaina Rollanda

Dobry člověk ještě žije.
Špatný z toho čile tyje!

PŘÍBĚH KNĚŽNY

Jan Stejskal

Praskot větví rozřízl lesní ticho. Narušení klidu bylo náhlé a nečekané. Kněžně Marii Vilemině Auerspergové se na chvíli zatajil dech. Pocítila nebezpečí, aniž dokázala přesně určit směr, odkud přicházelo. Ostražitě se rozhlédla. Nebyla z těch, kdo trpí strachem z neznáma, z dobrodružství nebo nedobrovolné samoty. Celý její dosavadní život svědčil o opaku. Byla odvážná i samostatná.

Teď ale byla zcela sama v temném lese, z něhož se marně pokoušela nějak vymotat. Koně před tím přivázala kdesi na okraji lesa a vydala se na krátkou procházku mezi lesní velikány. Nebyla si jista, zda to byl její nedostatečný smysl pro orientaci nebo skotačící veverka, která ji zavedla hlouběji do lesních houštin. Když se chtěla navrátit, zjistila, že se nachází na křižovatce lesních cest. Po které se dát? Bylo jí jasné, že zabloudila. Les byl tichý, vysoké stromy ševalily v korunách a pomalu se stmívalo.

Teď bylo ticho hrubým způsobem narušeno. Stačil krátký okamžik, aby kněžna pochopila, co jí hrozí. V nedaleké houštině se objevilo velké černé zvíře. I přes lesní šero dokázala určit jeho obrysy. Mohutný divočák stanul pár kroků od ní. Těžko říci, kdo byl více překvapen. „Snad změni směr,“ pomyslela si kněžna. Z vyprávění o podobných setkáních знала, že zvíře se obvykle vyleká a zmizí tak rychle, jak

se objevilo. Tohle se k podobnému činu ale nechystalo. Po krátkém zastavení se kňour dal znovu do pohybu. Pohyboval se těžce a přímo proti kněžně.

Vilemína nečekala. V dětských letech bývala hbitá, že se jí ani mnozí hoši nevyrovnali. Na císařském dvoře museli krotit její temperament a učit ji uměřenému a noblesnímu chování. Teď však musela na tuto výchovu co nejrychleji zapomenout. Nenadále nebezpečí ji opět přinutilo k hbitosti. Oběma rukama se zachytila větve statného buku a vyšvihla se nahoru.

Bylo to právě včas. Statný kňour se v tu samou chvíli ocitl u stromu. Pro jistotu se snažila dostat ještě trochu výš. Jenže široká dlouhá sukně se stala překážkou. Zachytila o větev a znemožňovala další pohyb. Křečovitě se držela jednou rukou a druhou se snažila nadzdvihnout sukni, aby se zbavila větve.

Podařilo se. Látka to odnesla sice trhlinou, ale větev uvolnila sukni a kněžna se mohla vyšplhat o jedno patro výše. Teď už si byla jista, že ji divočák neohrozí. Sledovala ho, co učiní. Je sám, nebo za ním bude následovat tlupa dalších? Jak dlouho ji bude držet svou přítomností v nedobrovolném úkrytu?

Povšimla si, že zvíře krvácí. Pokud byl kňour postřelen, mohl by být opravdu nebezpečný. Ale žádný výstřel neslyšela. V tom případě by mohlo jít o nějaké starší zranění. V každém případě stál kanec pod stromem jako na stráži. Vilemína pochopila, že její pobyt na stromě se může nepříjemně prodloužit. Nezbyvalo než obrnit se trpělivostí a čekat.

Trochu se uklidnila a vyčkávala. Hlavou se jí proháněly zážitky z jejího života, v nichž musela řešit svízelné a nečekané situace. Byly to ale zážitky nepoužitelné. Většinou v nich sehrávala hlavní roli její krása. Neboť paní kněžna byla žena nejen hbitá a pohotová, ale především velice krásná. Její drobný obličej zdobil vždy úsměv a přívětivý pohled velkých a hlubokých očí. Pod vnější slupkou se vkusem oblékaných šatů se ukrývalo štíhlé, pružné tělo, jehož pohyby nesly stopy pěstované elegance, ale i přirozeného šarmu. Kdo se s ní setkal, nezřídka podléhal její přitažlivosti a osobnímu kouzlu.

Díky svému jménu a hlavně postavení otce – generála Neipperga v císařských službách – měla Vilemína možnost poznat život u císařského dvora ve Vídni. Panovnice Marie Terezie ji ovšem nenáviděla. Ani snad ne pro její atraktivní vzhled, ale proto, že si brzy povšimla náklonnosti svého manžela Františka Štěpána Lotrinského k této mladé krasavici.

Při vzpomínce na život u dvora se Vilemíně ulevilo. Začala doufat v zázrak, který jí přinese osvobození z této nepříjemné situace, tak jako tomu často bývalo v minulosti. Jenže – uvědomila si vzápětí – to byly zcela jiné situace. „Císař František mne dokázal vysekat z dluhů“, vzpomínala. „Kdysi jsem propadla hráčské vášni v kartách, že jsem dokázala prohrát dvanáct tisíc dukátů za jediný večer. Nebyť Františka ... Byl do mne zamilovaný. Pro něj nebyl problém sáhnout do

hlubin své kapsy. Díky jemu jsem získala vilu v Laxenburku; asi chtěl, abychom si byli nablízku. Měl pro mě prostě slabost.“

Tato vzpomínka na muže o 19 let staršího, s nímž si tolik rozuměla, znamenala pro kněžnu další vzpruhu. Jako by znovu prožívala všechna jeho objetí, doteky, polibky. Škoda, že již není mezi živými... Znovu se viděla na slavnostech, hudebních a jiných večírcích, na nichž oslňovala svou přítomností. Byla si vědoma své krásy, ale zároveň si uvědomovala, že je to dar. Dar, který nezaručuje nic. Není to ani vstupenka do ráje, a jak se přesvědčovala nyní v neobvyklé situaci, ani pojistka proti nebezpečí.

Pohled na raněné zvíře pod stromem ji navracel zpět do skutečnosti. Mít tak po ruce zbraň! Kňour zatím klesl na zem a nic nenasvědčovalo tomu, že by se chtěl vzdát. I kdyby se tak nakrásně stalo, pořád tady zůstával problém, kudy z lesa ven. Zbývala jen naděje na pomoc zvenčí. Na nasavrckém zámku ji už jistě postrádají. Nebo se tu zčista jasná objeví hajný, aby ji jako zázrakem vyvedl z toho bludiště? Avšak přání zůstávalo nevyslyšeno a v kněžnině myslí se odvíjela další část filmu uplynulých let.

V roce 1753 ji provdali za císařova přítele – za knížete Jana Adama Auersperga. Byl to bohatý majitel zahradního paláce na okraji Vídně, známého svým hudebním životem. Kromě toho byl majitelem rozsáhlého panství, které sahalo od Žlebů až po Slatiňany, zahrnovalo městečka Nasavrky, Seč, Žumberk, Zaječice, Tupadly a další včetně zámků a hradů. Tento rozsáhlý majetek získal Jan Adam sňatkem s Marií Kateřinou ze Schönfeldu, jejíž otec se tolik zasloužil o rozkvet nasavrckého panství. Toto manželství Jana Adama však nebylo šťastné. Tři jeho synové zemřeli hned po porodu. I čtvrté dítě, které přežilo, byl chlapec. A ten jako velmi mladý skončil svůj život v souboji. Jan Adam zůstal bez potomků a nakonec mu zemřela i manželka. Tak alespoň to slyšela Vilemína vyprávět u dvora a později i z úst svého manžela. Když se Jan Adam setkal s Vilemínou, byl to pro něj impuls k novému sňatku.

„Který z nich mne miloval více?“ uvažovala Vilemína. „Jan Adam je muž jemných mravů a má mne nepochybně rád. Zdalipak někdy věděl nebo tušil, jak je to mezi mnou a císařem? Ale všechno je už tak dávno.“

Má mne Jan Adam raději než svou první ženu? Nedočkal se ode mne žádných potomků. Je stále někde na cestách, pořád něco zařizuje ve Žlebech a na jiných místech... Nedávno si vymyslel založit v Nasavrkách sad jedlých kaštanů. Sám slavnostně vysadil první sazeničku na severním svahu – a snad si opravdu myslí, že kaštanům se tady bude dařit jako ve slunné Itálii? Na to je tady trochu drsněji a příliš větrno.“

Pocítila chlad, cítila se unavena. Ve vzpomínkách došla kněžna až k uzlovému bodu, který způsobil její nynější situaci. Při nedávném rozhovoru s mladým sympatickým hajným zatoužila poznat v jeho doprovodu něco z přírodních krás zdejších lesů. Okolí nasavrckého zámku znala jen povrchně. Život zde byl

na hony vzdálen od toho, co poznala ve Vídni. Bez lesku císařského dvora, bez divadel, koncertů a slavností...

Potřebovala rozptýlení. Snad by ho mohl poskytnout tento mladý muž. Vyprávěl jí o zdejší krajině mnoho zajímavého. Podivným řízením osudu teď probíhalo poznávání přírody bez něj a v míře zcela neočekávané.

Na zámku ji jistě už postrádají. Co kdyby volala o pomoc? Jak je ale daleko od míst, kde by ji mohlo lidské ucho zaslechnout? Jak daleko se vůbec dostala od sídla správy nasavrckého panství? Otázky zůstávaly bez odpovědi.

Nasavrcký zámek vznikl na místě dávné tvrze. Vypíná se na kopci od konce 16. století a je z něj krásný výhled do kraje, který je na obzoru lemován hradbou Krkonoš, Orlických hor a Jeseníků. V časech našeho vyprávění býval sídlem správce celého panství a úředníků. Největší rohová místnost v prvním poschodí byla zařízena pro pobyt panstva, případně jejich hostů.

Jan Adam a Vilemína se zdržovali většinou ve Slatiňanech, pokud ovšem nepobývali ve Vídni. Když bylo třeba, zdrželi se na kratší čas i na nasavrckém zámku.

Když odpoledne toho nešťastného dne kněžna vyjížděla ze zámku na krátkou vyjížďku a nepřála si doprovod, mohlo to být považováno za pouhý rozmar. Mohlo to být považováno i za záměr, který by následně posloužil jako dobré konverzační téma pro služebnictvo. Ale nikdo ze zámku nevěnoval události zvláštní pozornost. Jan Adam se měl večer vrátit ze Žlebů a do té doby bude paní kněžna jistě zase zpátky.

Večer byl vyhlášen poplach. Celý zámek byl na nohou, všichni zaměstnanci i služebnictvo. Jan Adam bez odpočinku po cestě ze žlebského zámku se postavil do čela pátrací akce. Opuštěný kůň na okraji lesa je přivedl na stopu. Pozdě v noci se výprava navrátila i s vyčerpanou kněžnou, kterou hned uložili na lůžko.

Celá událost nezůstala pro blízké okolí utajena. Mnozí lidé si kladli otázku, jak se mohla kněžna sama vystavit takovému nebezpečí. Mnozí si domýšleli, šuškal se všelicos. Sám Jan Adam se prý ocitl v nebezpečí života, když se střetl se zraněným kancem. Zda to byl on nebo hajný, kdo výstřelem ukončil toto lesní drama, zůstalo veřejnosti neznámo. Jen se vědělo, že Jan Adam jako poděkování nebesům za záchranu své manželky slíbil vystavět na místě pomníček, který by připomínal, co se tady stěhlo.

Kněžna se však od té doby roznemohla a ještě téhož roku zemřela. U pomníčku uprostřed lesa se později scházeli lidé, aby vzpomněli na tuto událost a připomínali si potřebu vzájemné pomoci.

Pověst o krásné manželce Jana Adama Auersperga a její záchraně se zachovala mezi staršími obyvateli Nasavrck dodnes. Pomníček s křížem a letopočtem 1776

stojí dosud uprostřed lesa jižně od Nasavrku a připomíná dávný příběh. Lesní ticho tady láká k zamýšlení. Třeba o tom, jak může nebezpečí, tma a samota umožnit člověku, aby nahlédl hlouběji do spleťtých chodbiček vlastního nitra. Snad už proto by nebylo dobré, kdyby celá pověst měla upadnout v zapomnění.

Autor povídky, kterou jste si přečetli, **Jan Stejskal** z Nasavrku, se 4. října dožije kulatých sedmdesátky. Redakce mu k jeho významného jubileu přeje hodně zdraví, duševní svěžesti a další úspěchy na poli literatury.

ZAPADLÝ VLASTENEC?

Když jsem přemýšlel, jak stručně přiblížit osobnost a dílo Jana Stejskala, napadla mne v tomto ohledu žádná příhodnější charakteristika, než přídomek „zapadlý vlastenec“. Nechtě mi to Jan S. promine. Nemá to být žádné pejorativní označení, žádná zlehčující či ironizující nálepka, ale jde o jeho více či méně oprávněně zařazení do rodu zanícených „venkovských buditelů“ (opět se omlouvám za ten archaizující nádech), za daných podmínek úporně naplňujících svůj zvolený úděl. Známe je z děl K. V. Raise (mimořádně, kdysi činného v Trhové Kamenici nedaleko Nasavrku): Aktivní kantoři, hudebníci, zpěváci a skladatelé písní, autoři veršů a prózy, to vše často pohromadě a zacíleno na nabuzení zájmu o kulturu a rozvoj umění tam, kde žijí... To byli a jsou oni.

A to je i on, Jan Stejskal. S tím rozdílem, že jeho obzor není omezen jen lokalitou Nasavrku, kde od roku 1972 má svůj domov, ale že jeho ambice a aktivity, podložené všestranným nadáním, zdařile míří dál a výš. V minulosti jsem ho pořádně neznal – vrátil jsem se do Nasavrku relativně nedávno po téměř padesáti letech pobytu v Praze – a tak jsem si pro své účely napsání těchto pár řádek musel o jeho činnosti obstarat příslušné podklady, abych objektivizoval svůj názor na něj a jeho aktivity. A byl jsem doopravdy překvapen jeho záběrem i dosaženými výsledky.

Moje – přiznávám, že na první dojem značně formální – označení Jana S. za jednoho z rodu jakýchsi moderních „venkovských buditelů“ mělo mj. původ právě v náplni a orientaci jeho životní dráhy jako kantora a v jejích průvodních okolnostech: Po maturitě na jedenáctiletce v Chrudimi a státní zkoušce na Pedagogickém institutu v Pardubicích postupně učil na základních školách v Seči, Bojanově a Nasavrkách, a od roku 1992 na Základní umělecké škole v Chrudimi. Typickou „kantořinu“ vždy provozoval s hudebním vzděláváním a s iniciací uměleckých aktivit nejen žáků (jako pořadatel koncertů a sbormistr dětských pěveckých sborů), ale i s vedením dospělých zájemců o hudbu (mj. jako sbormistr Ženského pěveckého sboru v Nasavrkách, smíšeného pěveckého sboru Slavoj v Chrudimi, kde spolupracoval i s chrudimským ochotnickým souborem

a kde byl několik let vedoucím mj. i hudebního tanečního souboru, atd. atd.) V devadesátých letech vystupoval též jako sólový zpěvák na různých koncertech, vernisážích, v kostelech a při různých kulturních akcích. Ostatně i já osobně jsem měl to potěšení vyslechnout si před rokem jeho zhudebnění mých několika básní při vernisáži výstavy k mým sedmdesátinám v nasavrckém zámku ...

Tím jsem se vlastně dostal k rozhodující charakteristice, pro něj typické: Hlavní pro něj není reprodukce či interpretace cizích děl, ale jeho vlastní tvorba.

I zde se však prolíná a provazuje více oblastí jeho zájmů a tvůrčích aktivit:

Již od počátku šedesátých let Jan S. psal písně a scénickou hudbu pro ochotnické divadlo v Chrudimi, zkomponoval mnoho písní pro děti na vlastní texty a zhudebnil i verše jiných autorů. Žánrově jsou však zejména překvapující a vymykající se z běžné produkce našich autorů jeho muzikály pro děti: Pro potřeby ZUŠ Chrudim jich napsal celou řadu (snad až 10), a to s vlastními texty a hudbou, pět z nich podle vlastního scénáře. Pro školní soubor ZUŠ připravil i pořad renesanční hudby a v podstatě národopisné vystoupení se zhudebněnými pranostikami („Circulum vitae aneb Rok má krok“) atp.

Tím však můj výběr z přehledu aktivit Jana S. ani zdaleka nekončí.

V neposlední řadě je totiž nutno uvést i – či zejména – jeho autorskou tvorbu čistě literární. Kromě povídek jsou to zejména vydané knížky „Chrudimské příběhy v kresbách, povídkách a příslovích“ (2004), „Pověsti a příběhy z Chrudimska a Nasavrcka“ (2006), a letos zatím poslední z těchto regionálně orientovaných publikací, „Poklady Železných hor“ (2008). Moje charakteristika této jeho tvorby jako čistě literární fakticky nebyla přesná: Sám si všechny tři knížky ilustroval. (Svými kresbami doprovodil i vzpomínkovou knihu „Z paměti pana učitele Vladimíra Břízy“, vydanou v r. 2005.) A pro úplnost přehledu o jeho všestranném talentu je nutno říci, že Jan S. není jen výborným ilustrátorem, ale i krajinářem ...

Nejširší dopad a ohlas v Nasavrkách a význam pro kulturní život obce má však zřejmě hudební a vůbec umělecky organizátorská činnost Jana S. Jako předseda kulturní komise v Nasavrkách od r. 1999 je (a již předtím byl) iniciátorem pravidelných koncertů – adventních, popř. v rámci Hudebního léta – a řady dalších kulturních akcí pořádaných v prostorách renovovaného nasavrckého zámku. Nejenže je organizačně zajišťuje, ale i sám na nich aktivně vystupuje. (A nakonec se musím ještě alespoň zmínit, že obecněmu u znání se těší i to, jak Jan S. společně se svou manželkou vedou na vysoké úrovni kroniku Nasavrck.)

Myslím, že moje výše uvedená paralela o – bohudíky přežívajícím – duchu rasovských místních „vlastenců“ a „buditelů“ nebyla tak od věci, abych se za ni ve spojitosti se svou stručnou charakteristikou Jana Stejskala, aktivního, vysoce erudovaného a talentovaného nasavrckého občana, musel omlouvat ...

Petr Chvojka, Nasavrky

JANA BEDNÁŘOVÁ

Palčivost léta

Na kdejakou suchou píšťalu
horko píská
a zem je hadovitá
a srostlá s kameny.

Po kůži vzlínej,
sám sukovitý,
s listy na krajíčku.

Buď keřem,
obruštajícím mě
jak nízkou zeď zahrady.

Vykvetem v poli
jasmínovými ústy.

Dopis, který nikdy nevzlétl

Cosi zmuchlaného
je mezi řádky,
cosi s myšlenkou pohozeného,
která křídly mává jak šátky.

Ticho mezi písmeny,
křehké na dotek,
po plameni osiřelý knotek.

Horká sousta slov
jak polykač ohně
utápí ve svém bílém domě.

Do prázdna
rozhodí ruce dopis,
který nikdy nevzlétl,
ač podobá se tresce
chycené v račím klepetu.

HOST KRUHU 13

Marcela Klimešová

JEZERO

Na tiché hladině
Dřevěná loďka
V ní rybář schoulený
O jídle sní

Pod loďkou
Vesele
Ryba se hihňá

ŽITÍ

V liniích kolejnic
Cesta železná
Na pražcích
Poutník postává

Slunce nad hlavou
Vlak v zádech

HLEDÁNÍ ZLATÉHO PÍSKU

Návštěva knihkupectví, antikvariátu či knihovny (někdy také možnost nahlédnout do cizí soukromé) v sobě skrývá hrstku napětí, jakousi prospektorskou touhu zakopnout o zlatý valoun (či alespoň zlatý písek) v podobě knížky, která nás osloví, upoutá, překvapí, případně v podobě knížky, kterou jste drželi v ruce před drahnými roky. Ve věku nás seniorů se počítají na celá desetiletí. (Samozřejmě nelze vyloučit nekritické zaujetí, dojem z četby je ryze subjektivní záležitostí.) Ale k podstatě věci: Častěji potkáme knížku mladší, současnou. Platí to i o básnické sbírce Marcely Klimešové **STRÍPKY**. Dozvěděl jsem se málo o vydavateli a osobě básničky, patrně existuje vztah k Ústí nad Orlicí, což ovšem není podstatné. Sděluje o sobě hodně svými verši. Promlouvá ke každému, kdo dovede hledat zlatý písek, „číst“ básníka v jeho verších. Posuďte sami z předchozí ukázky.

František Uher

BÝT TAK BLÍZKO

Tereza Smrčková

Dašaratha věděl, že ten den bude výjimečný, už když procital na rohoži ve svém kumbálu. Jako obvykle vstával časně. Ty chvíle, kdy se v jeho očích ještě třpytily mžítiky mizejícího snu a zároveň se odněkud z dálky do jeho mysli slavnostním krokem ranních manter vkrádala skutečnost, měl nejraději z celého dne. Vyhlédl z okna a vnímal, jak jeho srdce tepe rytmem Města života. Po vlnách řeky se rozlétly první sluneční paprsky, z ulic sem doléhalo tlumené bučení krav a ve vzduchu vířili nedočkaví krkavci svými křídly vsudypřítomný prach věčnosti. Cítil se blízko, tak blízko, jak jen člověk může být. Byl vděčný Městu i bohům za hlubokou radost, kterou mu dali pocítit, za vědomí, že jeho život má smysl.

Rozechvěle přes sebe přehodil svou jedinou kurtu, vzal dva jasmínové věnce a po špičkách, aby snad nevzbudil hosty, pomalu sestupoval po schodech dolů k recepci. Na polici tak blízko nebi, jak jen malá místnůstka dovolovala, tam stáli ti, kterým vděčil za své každodenní štěstí. Přitáhl si stoličku, vratkým krokem na ni vystoupil a pohlédl jim do očí.

Byli krásní. Jako všichni, kteří prohlédli. Dašaratha se už zase cítil jako zahradník, který z pramene jejich vznešenosti zalévá skromný záhon vlastního srdce. Netušil zatím, co z něj vyklíčí, ale věděl, že ten čas se blíží. Nebál se ani netěšil; odevzdal se jim s tichou důvěrou a němým gestem sepjatých rukou. Když zdobil jejich šije jasmínovými věnci, uslyšel klapot blížících se kroků. Ta vzácná chvíle, kdy byl jen on, bohové a Město, pominula. Dveře chrámu jeho duše se potichu uzavřely a zůstal jen otrhaný Dašaratha zmítaný dalším z četných záchvatů kašle.

„Proč se nevyspíš, když můžeš, Dašaratho? Bohové přeci přijímají oběti v jakoukoli denní dobu. Mohl sis ublížit. Pojď, chyt se mě, ať se ti nezatočí hlava,“ nabízel mu Čháta svoji mozolnatou ruku. Tvářil se přísně, ale oči pod strapatou černou kšticí se dobrosrdečně usmívaly. Byl ještě příliš mladý, aby chápal Dašarathu, přesto jeho zbožnost v skrytu duše obdivoval a cítil, že to on by měl být podřízený.

Když ustal záchvat Dašarathova kašle, přešel raději k věci: „Dnes ráno mají přijet další turisté. Jsou to bílí, takže jim nebude stačit jen běžná místnost se skobami pro houpací síť; chtějí postele, klimatizaci, průvodce, nosiče a všechno ostatní. Máme sice plno, ale sám víš, že bílí nejlip platí. Nechám jim vyklidit ten pokoj vedle tvého kumbálu. Snaž se v noci tolik nekašlat, ať je neděsíš. Máme je vyzvednout na letišti, takže tě budu potřebovat jako řidiče. Dostaneš 50 rupií.“ Dašaratha jen mlčky přikývnul. „Čekej tu na mě, až skončí ranní modlitba,“ dodal ještě Čháta, který stejně jako jeho podřízený nevládnul hodinky, a odešel.

Cesta do Váránasí byla ve všech ohledech vyvrcholením našeho pobytu v Indii. Už když jsem viděla různé dokumenty a četla průvodce, bylo mi jasné, že Indie bez Váránasí je jako Izrael bez Jeruzaléma; že právě tohle město skrývá ve svých uličkách pravého ducha hinduismu. Dalo mi dost práce přesvědčit Toma, aby do toho šel, nakonec si ale dal říct, a dokonce se mu podařilo předem zajistit hotel. Šéf umí obstojně anglicky a slíbil nám, že nás vyzvedne v devět před letištěm.

Nevím, proč ty Indy beru pořád tak vážně. Dorazili kolem půl desáté a ani se neomluvíli. Po chvíli dohadování vyšlo najevo, že letiště je od města vzdálené ještě 30 km, takže nás nasáčkovali do čehosi, čemu naivně přezdívali minibus, a vyrazili jsme. Pěkně to házelo, protože řidič dostal každou chvíli hrozitánský záchvat kašle, takže neměl moc času koukat na cestu a vymetl každou díru, kterých je ve Váránasí opravdu požehnaně. Před očima se nám mihala chaotická změť rikš, aut, vozíků, lidí, krav, ovcí, prasat, velbloudů, dokonce i slonů a město samotné působilo, jako by právě přestálo několikátý kobercový nálet. Aby nebylo dojmů málo, nepřestával náš průvodce žvatlat svou legrační angličtinou něco o městě světél, Ganze, pohřebních obřadech a příplatku za zavazadla. Skrz řidičovy záchvaty kašle ho skoro nebylo slyšet, popravdě ale pochybuji, že by věděl být jen to, co stojí v mém průvodci; Indové se o své okolí zpravidla nezajímají.

Když se po upoceně půlhodině jízdy otevřely dveře auta a já se chtěla nadýchat čerstvého vzduchu, praštil mě přes nos zápach podobný snad jen sto let neuklizené latrině a pak ještě něco nasládle štiplavého, co se později ukázalo být pachem páleného lidského masa. Abychom se dostali k hotelu, museli jsme projít nekonečným labyrintem úzkých uliček táhnoucích se daleko po obou březích Gangy. Každička z nich byla plná bahna, výkalů, špíny, děsivých příznaků na kost vyzáblých krav a zuřivých smeček hladovějících psů. Podobné peklo si Evropan nedokáže ani představit. Horší než to všechno bylo ale pomyslení, že takhle vypadá

denní realita pro víc než 1,5 milionu ubožáků odsouzených strávit svůj život mezi odpadky a blátivými kalužemi tohoto páchnoucího města smrti.

Když jsme po prvním šoku vyndali foťáky a chtěli ty děsivé podmínky pokradmu zaznamenat, nebránili se, naopak. Mávali nám a spokojeně se usmívali, jakoby neviděli bídu a nepořádek kolem sebe. Připadali mi jako bohem zapomenuté děti, které snad doopravdy nemají žádné starosti ani necítí stud nad vlastní ubohostí, neusilují o žádný smysl života a nejspíš ani v nic nedoufají. Seděli na ulici polonazí, s prázdnýma rukama a nepřestávali se usmívat ...

Hned po příchodu na hotel jsem si dala sprchu. Trochu mě děsila představa, odkud asi hotel na břehu Gangy situovaný sto metrů od pohřebního ghátu bere vodu, ale jsem očkováná proti všem žloutenkám, tyfu, tetanu i cholěře, tak to snad dobře dopadne. Tom se mezitím stihl pohádat s ředitelem o klimatizaci. Bylo mu řečeno, že pokud v pokoji klimatizace je, nemá si nač stěžovat; to, že nefunguje, je věc vedlejší. Podle hotelového řádu všechny podobné přístroje pracují, jen když jde elektrina, což je v tomhle paradoxním městě světél zřejmě výjimečná záležitost. Co taky chtít od Indů ...

Dašaratha provázel ty dva turisty se světlými vlasy celý den. Vyžádali si ho jako ochránce při svých toulkách městem. Necháпали, že tady jim žádné nebezpečí nehrozí, nedokázali postřehnout dobrotu v duších obyvatel Města života. Nerozuměl sice, co říkají, ale z jejich chování a štitivých pohybů snadno vyčetl, že jediné, co cítí, je odpor; odpor k jeho Městu i k němu samotnému, což dávali najevo okázalým odvracením, kdykoli zakašlal.

Za jediný den navštívili ti dva téměř všechny důležité památky, viděli mnoho a věděli mnoho, a přece neviděli a nevěděli nic. Nebylo místa, kde by v bázni postáli a naslouchali šepotu Města. Chodili pyšně po břehu Gangy a tvářili se, jakoby rozuměli svaté řeči jejich vln, kterých by se přesto nedotkli ani malíčkem. Nezlobil se na ně, jen je litoval. V jeho očích byli jako děti hrající si před bohy tvrdošíjně na slepou bábu. Nenašli zatím v životě pravý smysl a nedokázali ještě ukáznit svou duši. Nejspíš budou muset projít ještě mnoha životy, než se to naučí ...

Když jsme se trochu vzpamatovali, vyrazili jsme na prohlídku města. Začali jsme procházkou po nábřeží, což by mohlo znít lázeňsky půvabně, kdyby ho nelemovaly davy špinavých, upocených poutníků, nemytých žebráků s plesnivým vousem a ze vzduchu by se nesnášely kusy popela z pohřebních hranic.

Ještě nikdy jsem nebyla tak blízko smrti. Indové se před ní neuzavírají do sterilního ticha krematorií; pálí své mrtvé na ulici, zpívají a radují se, protože věří, že popel, který jednou odnese posvátná bohyně Ganga, zmizí definitivně z tohoto světa, a nebožtík tím bude vysvobozen z řetězce trpkých reinkarnací. Osvobozující pohřeb žehem není ale přístupný všem; těla těhotných žen, dětí,

sebevrahů, lidí s neštovicemi a svatých mužů („jejichž láska ke světu je tak veliká, že se rozhodli zůstat“) jsou do řeky vyhazována celá.

To všechno bych ještě skousla, kdy jsme se ale s Tomem přesvědčili, že mimo to si v téže řece lidé skutečně perou prádlo, myjí vlasy i nádobí, čistí zuby a někteří tu vodu dokonce pijí, bylo nám všelijak ... Zbytek dne jsme našťestí strávili dál od řeky; navštívili jsme mnoho chrámů (včetně jednoho, na němž jsou vyobrazeny výjevy z Kámasútry – katolíci by koukali), byli jsme v továrně na zpracování hedvábí a prošli jsme si také květinový trh. Tam si ten muž, který nás ráno vzlal a teď nás doprovázel, koupil dva voňavé věnce z jasmínových květů po 20 rupiích. Dokonce se mi zdálo, že když je měl kolem krku, kašlal o něco méně.

Po návratu do hotelu jsme nějakou chvíli čekali v recepci (Tom chtěl dohodnout ztížejší projíždku na loďce po Ganze) a já si přitom všimla dvou legračních věcí na polici až skoro u stropu. Byly to jakési neforemné hroudy betonu, protože ale každá měla kolem krku květinový věnec, došlo mi, že jsou to bůzci, kterým nejspíš chodívá obětovat náš kašlavý řidič. Chápu ty Indy čím dál míň. Cožpak se opravdový člověk může klanět před takovými kreaturami?

Když konečně přišel večer, vrátil se Dašaratha do svého kumbálu, sňal jasmínové věnce, které se chystal nazítří ráno obětovat, a šeredně se rozkašlal. Kašel jím lomcoval dlouhou chvíli, a když ustal, uslyšel přicházet neznámou hudbu. Věděl, že tak k němu promlouvají bohové; poprvé ve svém životě se ocitl ještě mnohem blíž. Hudba sílíla. S úsměvem těch, kteří vědí a stále milují, uleh Dašaratha na svou rohož a v dlani sevřel květy jasmínu. Jeho tělo už víckrát nevstalo.

Indové prostě nedokážou dělat cokoli systematicky. Na večeri v hotelu jsme čekali skoro tři hodiny, takže není divu, že jsem neměla právě dobrou náladu. Když jsme se vrátili na pokoj a zjistili, že zrovna vedle nás bydlí ten chrchloun, měla jsem toho už vážně dost. Naštěstí Tom ví, jak na mě; pustil z discmanu nahlas nějakou muziku, aby ten kašel přehlušil, přisedl a objal mě. Dotýkal se mě nějak jinak, něžněji, jakoby skrze mě uctíval samého boha. V teple jeho náruče se můj hněv a zvláštní strach pomalu přetavil na silný, neurčitý pocit vděčnosti a štěstí. Ten večer jsme se ocitli blízko čehosi nevýslovně krásného. Ve městě smrti je i láska jiná ...

Když o tom teď přemýšlím, nedivím se, že jsem další den byla tak roztržitá. Ten pocit z předešlé noci ve mně zůstal, připadala jsem si prostoupená něčím novým, vyšším (dokonce jsem ve zvláštní náladě zašla na květinový trh a obětovala těm dvěma betonovým trpaslíkům). Dnes už vím, že ta nálada byla jen prvním příznakem mateřství. Jedna zapomenutá pilulka změnila můj život a udělala pro mě z Váránasí město života. Má to být kluk. Tom říká, že bychom mu měli dát nějaké indické jméno. Zatím se nám nejvíc líbí Dašaratha, ale uvidíme ...

(Povídka zvítězila v V. kategorii (3.–4. roč. SŠ) XIV. ročníku literární soutěže „O pardubický pramínek“ na téma Hvězdné nebe nade mnou. Tereza Smrčková je členkou Klubu Východočeského střediska OS v Pardubicích. Redakce jí k významnému výsledku blahopřeje.)

Spisovatel Lubomír Macháček předává cenu na vyhodnocení literární soutěže.

Člověk stárne a blbne. A do toho cirkusu ještě přichází o rozum. Není to k zbláznění?

Když chtěl přijít na nové myšlenky, nemohl přijít už ani na ty staré.

Chcete-li oddělit zrno od plev, je jedno, odkud fouká.

Kazatelem není ten, kdo se první vyšplhá na kazatelnu.

Spisovatelem se stal proto, že od sebe dosud nic nečetl.

Jiří Faltus

JULIE MILETÍNOVÁ

Slovanští bohové

Za zdmi paláců a chrámů z kamene
skrývá se slunce a hlas šeptá jméno tvé,
znáš ho jen ty, však neznám ho já
a snad ani nesmím ho znát.

A mraky plují s ladností nad městem,
kdo dávno věřil by prastarým pověstem,
znáš je jen ty, však neznám je já
a srdce nesmím zaprodat.

Hlas slovanských bohů lid stále proklíná,
proč divit se, bude to nejinak -
ten hlas znáš ty, však neznám ho já
a je tak krásné svoji zem milovat.

Mé srdce kvete modře

Mé srdce kvete modře
stejně jako chrpa nebo krásná a pověstná
modrá inkoustová růže.
Zpívá píseň
beze slov ta nejsou třeba
a v melodii se něco víc než slavík skrývá
víc než drahokamy víc než bájně
zřídlo v Dodóně.
Je to nadějná a roztomilá píseň,
která houpavým hlasem
vejde do tvého příbytku
spolu s paprsky ranního slunce.
Sám víš že tě naplní
snivou a blankytnou
láskou.

Pozoruhodný životní příběh Karly von Stroheim

Josef B. Kraus

Protože v literatuře není už vůbec neobvyklé začínat koncem, pokusme se o to. Nebudeme ovšem začínat smrtí Karly von Stroheim, pokračovatelky starého brunšvického šlechtického rodu, neb její smrt nepřinesla do tohoto příběhu nic zvláštního. Byla prostá, tichá, tak jak jen smrt usmířeníhodná může být.

Paní Karla von Stroheim zasažena, lékařům jistě ne neznámou formou artritidy, ochrnula ve svých necelých čtyřiačtyřiceti letech, tedy v plné zralosti věku, a to najednou během několika minut. Nezdá se být zajímavé ani to, že se to Karle von Stroheim velmi nešťastně přihodilo mimo domov v hotelu Montesala v Montevideu, a už vůbec nezajímavě zní, že při partii bridže. Při licitaci prostě pocítila jakési chvění, později při sehrávce již něco jako brnění v obou pažích a když se silné brnění přeneslo i do nohou, provázeno tupou bolestí v páteři, nemohla již od stolu ani vstát a byla zděšenými přáteli přenesena do svého pokoje. Přivolaný lékař, vyzkoušeje několik standardních procedur včetně injekcí, nechává Karlu von Stroheim převést urychleně do místní nemocnice. Zde je hned na druhý den příhoda diagnostikována jako akutní záchvat skryté chronické artritidy a Karla von Stroheim již nevstane na dlouhou dobu ze svého lože, případně pohodlného křesla. Rodina ji nechá letecky dopravit domů a Karle von Stroheim začne dlouhá, téměř nekonečná cesta vstříc stáří a smrti. Byla-li až dosud její cesta životem jakousi bizarní románovou předlohou, začíná být její nová životní pouť fádním dokumentem stárnutí invalidní oduševnělé dámy ...

I.

„Nebudu ti, matko, již vícekrát opakovati, že při plné odpovědnosti a v úctě k našemu mírně zasmrádlému rodu, nemíním celý život hráti jen golf a bridž a whist a kriket, a to před jídlem a po jídle a před spaním a po spaní, a mezitím sedlati dokolečka dokola jednoho z našich deseti ušlechtilých koní, nýbrž ochutnati naplno chci plného obyčejného života a proto hned zítra odcházím vyučiti se u Frau Holzmannové na Friedrich-Wilhem Strasse frizérkou a kosmetičkou. A až se vyučím, zmizím pravděpodobně natrvalo z našeho úžasného města, a nejen to, zmizím i z naší nádherné výmarské republiky, kde se to politicky díky našim pokrokovým náckům řítí do jakési bezedné žumpy. Ženské celého světa touží být krásné a svůdné, voňavé a jemné, sebevědomé a plné života a lásky. A kdo jim k tomu pomůže, kdo jim dobře učeše kohouta a kdo jim nádherně zmaluje ksicht a kdo je tak odvážně vrhne do náruče velkého světa plného bohatých a žádostivých mužů? Já!“

To vykřikla v přijímacím salónu zámku Hohe Wiese při snídani dne 13. dubna 1929 již téměř dvacetiletá pokračovatelka starého brunšvického rodu Karla von Stroheim a protože nebylo v tu chvíli vhodnějšího gesta, dlouhým prudkým krokem salón zámku opustila. Navždy a s půvabným dveří bouchnutím. A že to myslí opravdu vážně, dokládalo i následné bouchání dalších mnoha dveří, jež zámek se jako ozvěna neslo a zároveň zdůrazňovalo, že navždy opouští i celý zámek a současně s tím i starý brunšvický rod ...

Co vše odstartovala, je nasnadě. A že zároveň poskytla úžasný prostor pro vyprávění, není třeba připomínat.

II.

V kadeřnictví Frau Holzmannové se seznámila s fotografem Kurtem, jenž byl asi o patnáct let starší, vzápětí si jej vzala a hned po zkráceném vyučení kadeřnicí a kosmetičkou, povila nádherného blondatého chlapce, jemuž dala jméno Karl.

Kurt Seebold jako úspěšný módní fotograf mnoho cestoval a když jednoho dne oznámil Karle von Stroheim, že se kvůli své práci musí přestěhovat do centra módy Paříže, rozvedli se. Malý Karl dostal školenou vychovatelku a po dohodě s Karlinou matkou byl hned ve dvou letech přestěhován do rodového zámečku Hohe Wiese.

Karla von Stroheim si nikdy nijak neoblíbila Evropu a její touhy vždy směřovaly kamkoliv za oceán. Velmi k tomu přispěly styky s domácí šlechtou a jejími provinčními zvyky. Proto jednoho dne zakoupila lodní lístek do Jižní Afriky a v polovině září roku 1932 vstoupila na přístavní molo Kapského Města. Dva černí nosiči zavazadel ji dopravili i se zavazadly k nejbližšímu stanovišti taxíků, odkud se nechala odvézt k hotelu Townhill, kde se ubytovala. Během několika příštích dnů se jí podařilo pronajmout v centru města prázdný obchod, kde následně nechala zřídit kadeřnictví a kosmetický salón. Velmi se potýkala se sháněním kvalifikovaných pracovních sil a proto se rozhodla, že většinu těch šikovných dívek a chlapců sama rychle zaučí. Přitom přísně dbala u svých zaměstnanců kromě šikovnosti také na jejich čistotu, příjemný vzhled a estetické citění. Také přirozená ochota, stálý úsměv a mimořádná vnímavost pro širokou, především dámskou klientelu, staly se neodmyslitelnou součástí kosmetického a kadeřnického salónu v centru Kapského Města. Majitelku Karlu von Stroheim tehdy velmi mrzelo, že nemůže do práce přijmout žádnou, byť velmi šikovnou

a stejně třeba výjimečně půvabnou pracovníci tmavé pleti. Zdejší zvyk a hlavně také zákon to prostě nedovolovaly. Salón nazvaný „From Strawhome“ stal se záhy vyhledávaným obchodem s dámskou krásou. Karlu von Stroheim zařazuje zároveň jeho vlastnictví mezi vrstvu vlivných a bohatých lidí města na nejjihnější cípu tohoto sluncem spalovaného kontinentu.

Do dvou let kupuje Karla von Stroheim nově postavený dům na břehu Atlantického oceánu v zátocce Sv. Heleny. Otevírá další kosmetický salón opět v centru Kapského Města, a protože se jí velmi zalíbilo od nového bydliště nedaleko vzdáleného města Bellwille, otevře také zde nové středisko dámské krásy. Stává se bohatou Jihoafričankou a proslulo importérkou mládí, svěžesti a krásy. Dámám posunuje pomyslný věk o několik let zpět a mužům tak zjasňuje tvář. Večírky, koktailové schůzky a párty se neobejdou bez jejich úchvatných účesů a sametové pleti jejich nositelék.

Na jednom z těchto dobročinných večírků, kdy je potleskem vyzvána, aby na pódiu řekla několik slov, seznamuje se s galeristou Frankem Hauboldem, který rovněž kdysi přicestoval z německých Brém a velmi úspěšně již několik let obchoduje s výtvarným uměním. Sám amatérský malíř založil svou profesi na obdivu k velikánům malířské palety a plátna. I jemu připadala Evropa jaksi trochu zkosnatělá a rozhodl se ji po krátkém pobytu v Paříži opustit.

III.

Karla a Frank, oba mladí a průbojní lidé, se do sebe vášnivě zamilovali a od tohoto dne jsou stále častěji vídáni spolu, jak na všech společenských setkáních, tak i na soukromých mořských plážích. Občas jsou zviditelňováni na stránkách bulvárních listů a chtě nechtě musí čelit také nepříjemné kampani, jež je vedena proti stále mocnějšímu a nebezpečnějšímu Německu. Tyto situace řeší oba s přehledem i nadhledem úspěšných podnikatelů.

„Přinesli jsme vám svěžest a krásu,“ odpovídají novinám i svým odpůrcům, pokud jsou tázáni. „A je jedno, odkud přicházíme,“ dodávají.

„Nemáme vliv na pana Hitlera, tak jako on nemůže nikdy ovlivnit nás,“ řekl jednomu významnému průmyslníku v přítomnosti své milované Karly na večírku v hotelu Esplanade věčně klidný a vyrovnaný Frank.

Karla von Stroheim teď častěji obývá noblesně zařízený byt Franka Haubolda v umělecké čtvrti Paint Bell. Domů zajíždí jen zřídka, a to většinou v přítomnosti

Franka. Velmi ráda jezdí taxíkem, což ji provází vlastně celý život a odmítá, aby ji Frank vozil svým stříbrným packardem. Do Karlina domu na pláži jezdí si oba vlastně jen odpočinout od všech těch společenských povinností.

Frank často objíždí svým vozem bohaté klienty, aby jim doporučil, čím mohou doplnit svá přepychem nabuřelá sídla. Tím současně žije mnoho začínajících i známějších umělců, jež jsou mu tím nesmírně zavázáni. Oni nesnášejí to sobecké snobství a je jim nadmíru milé, že jejich mecenáš Frank jim tak usnadňuje obživu. Však opravdové večírky těchto umělců oblíbili si jak Frank, tak i Karla. Je jim tam skvěle. Karla někdy na těchto setkáních chybí, ale jen proto, že si tak nachází vzácnou chvíli, kdy se může věnovat korespondenci se svým synem a svou matkou. Ví, že se s nimi vzhledem k obrovské vzdálenosti nejpravděpodobněji těžko kdy sejde a tak jsou dopisy a fotografie zaslané poštou jediným pojítkem rozdělené rodiny.

Karla von Stroheim má v skrytu duše stále onu neodbytnou touhu poznat také jiný svět a zavedený pohodlný život ji málo uspokojuje. Touží poznat kromě Spojených států také Ameriku Jižní, Austrálii, Indii, Japonsko a Čínu. Vzhledem k jejímu věku a nadmíru energie je to vše poměrně snadno uskutečnitelné.

Jeden vlahý podvečer využije pozvání nově přistěhovalého britského koloniálního důstojníka ve výslužbě a spolu s Frankem jej navštíví v jeho pronajaté vile v zátoce Svaté Heleny. Dle zažitého koloniálního zvyku vezmou sebou na tuto první návštěvu čerstvě vyrytý kousek trávníku ze své zahrady. Major Blake je touto milou pozorností překvapen a zároveň potěšen.

„Netušil jsem, že vy střeoevropané tento zvyk také znáte a používáte,“ řekl oběma na uvítanou.

„Nikoliv,“ opáčil Frank. „My jsme prostě tento zvyk tady přejali.“

Po několika zdvořilostních frázích stáčil se hovor poznenáhlu od politiky ke společenským rubrikám, až po dvou třech hodinách, kdy už portské stačilo navodit velmi příjemnou náladu, stočil se hovor na ryze osobní a rodinné záležitosti. Srdečné rozloučení v pozdní noční hodině pak už jen potvrdilo, že se všichni stali dobrými přáteli, a že se podobné návštěvy budou rozhodně opakovat.

Rodina majora Blakea nebyla jedinou známostí Karly von Stroheim a jejího přítele Franka, ale tato byla trochu výjimečná tím, že všechny zúčastněné spojoval stejný názor na běžné i neobvyklé věci a události, stejně tak na literaturu

a umění vůbec, a co víc, vše bylo korunováno společným smyslem pro oduševnělý humor.

Tuto příjemnou návštěvu a později i cestu domů Karlu von Stroheim počala pronásledovat stále více neodbytná myšlenka na domov, a tím i na syna Karla a svou matku. Nemohla se s tím zcela pochopitelně nesvéřit Frankovi. Nahlas také proto zauvažovala i o tom, že by si moc přála na pár dnů do Německa odjet a projevila rovněž neskromné přání, zda by ji Frank nemohl na této cestě doprovázet. Má přece i on ve své původní vlasti stárnoucí rodiče a mladší sestru, kteří po něm jistě velmi touží, což ostatně dokládala jejich vzájemná korespondence.

„Jsem připraven absolvovat s tebou cestu do Německa, protože si to přeješ,“ reagoval na Karlino přání Frank. „Z praktického hlediska je to však víc než neuvážené,“ dodal a poté hned pokračoval: „Víš dobře, co se tam děje. Zprávy jsou značně znepokojivé a nemůžeš vůbec tušit, co nás tam vlastně už jako částečné cizince může očekávat. Nedivil bych se dokonce, kdyby nás dnes už vlastně Hitlerovy úřady doma považovaly za špióny. Možná je to trochu přehnané, ale právě my dva bychom se jim nemuseli zrovna líbit. A ty se svým židovským původem? Byla bys pro ně zcela jistě velmi chutným soustem.“

Karla mlčela a přemýšlela. Ráda by promluvila o svém stesku, ale neudělala to. Jenom by se tím pouze opakovala a to nechtěla.

„Co kdybychom si sjednali schůzku s nějakým politikem, konzulem nebo aspoň s úředníkem cizineckého úřadu?“ ozvala se po chvíli. „Tito lidé přece vědí mnohem více než my, mají ověřené zprávy o všem, co se tam neobvyklého děje. Hitler je sice na koni a dává to při každé příležitosti najevo, ale nemůže si přece dovolit úplně všechno. Ztratil by okamžitě mezinárodní kredit a všechny demokratické státy by se od Německa postupně distancovaly. To přece nemůže riskovat.“, dodala Karla.

„To setkání s někým z diplomatických kruhů není špatný nápad“, poznamenal Frank. „Příští měsíc se bude zahajovat v Johannesburgu velká výstava známých jihoafrických malířů a grafiků. Pojedme tam a věřím, že se nám tam podaří někoho kontaktovat.“

Takto se nakonec Frank i Karla dohodli a v trpělivém očekávání dne zahájení zmíněné výstavy věnovali se oba opět všem svým denním starostem i radostem.

A právě v této chvíli velmi krutě zasahuje do života Karly von Stroheim to, čemu se nedá říci jinak než osud. Jednoho večera se Frank dlouho nevrátil z běžné cesty domů a na druhý den v časných ranních hodinách je nalezen jeho packard pod serpentínami zrádných Dračích skal mnoho kilometrů od města. V troskách zdemolovaného auta je pak nalezeno také Frankovo tělo ...

IV.

Karle von Stroheim se poprvé v životě hroutí svět. Zdrvena pronajímá ihned své prosperující obchody i dům v zátoce. Uchyluje se na čas do sanatoria neda-leko Queenstownu v myšlenkách, že rozhodně Jižní Afriku opustí. Paradoxně si tím plní také jedno ze svých mnoha přání, a to cestovat a poznávat. Její duše se poznenáhlu uzdravuje a ještě při pobytu v sanatoriu se velmi často uklidňuje nakupováním všech druhů map nejrůznějších států. Na jejím nočním stolku se kupí nejrůznější bedekry a prospekty.

Že dalším státem, v němž se rozhodne Karla von Stroheim napříště žít, bude Kanada, rozhodla také zvláštní náhoda. V sanatoriu se sprátelila s rodinou jejího spolumajitele psychiatra doktora Bankse, jenž ji zároveň i ošetřoval a léčil. Pocházel z Kanady a jeho rodištěm i pozdějším působištěm bylo Calgary. S Karlou jej spojovala neustálá touha navštívit své rodiště a tak jednoho dne, kdy to již její zdraví dovolilo, nabídl, že by mohli cestu do Kanady absolvovat spolu. Usnadnil by jí tím první kroky v cizí zemi a přímo v Calgary by ji seznámil se svými dávnými přáteli.

Tak se také stalo a na půdě Kanady přistála Karla von Stroheim 13. srpna roku 1935.

V centu Calgary na Prince Avenue záhy otevírá kosmetický a kadeřnický salón ...

Předností rozumu je, že může změnit místo, aniž si toho všimnete.

Někteří lidé jsou jako Měsíc. Žijí jen z odraženého světla.

Všechno už bylo řečeno. Hlavně před těmi, kdo mají vatu v uších.

Rozum podražil. Už se neobejde bez reklamy.

Jiří Faltus

HOST KRUHU 13

Lam Quang My

Čtvrtý rozměr

Můj prostor měl tři rozměry

- těsný byl

Náhle jsem čtvrtý rozměr objevil

- bezednou lásku

Zpoždění

Na dávné pěšině potkal jsem

starou lásku

Opožděnými verši jsme záplatovali

zraněná srdce

Opravdu ...

Opravdu existence mraků

rmoutí měsíc

Opravdu plachetnice v moři

vítr vábí

Opravdu je most milencem řeky

Opravdu kvůli tobě nedbám

pomíjení?

Listí zežloutlo tíhou celého podzimu

když jsme se obraceli k sobě

hloubkou zpožděných citů

Stéblo

Občas bývám stéblem

Pohupuji se na nebeské hladině jezera

Občas bývám stéblem

Vlna mě udeří a zalije

Občas bývám stéblem

Celou noc piji déšť

Občas bývám stéblem

Vyschlým žízní po kapce rosy

Občas bývám stéblem

Kolébaným vánkem

Občas bývám stéblem

Podupaným kroky lidí

(Překlad básní Věra Kopecká)

Básniřka Věra Kopecká s polským básníkem Burnatem a vietnamským básníkem Lam Quang My při besedě v Polici nad Metují.

ZATOULANÝ BÁSNÍK

Jsou básníci, jejichž poezie se stane objevem. Zejména ti, kteří se ke čtenáři dostávají zprostředkovaně, překladem. Z východoasijské poezie známe především dávnou poezii, značného ohlasu dosáhly klasické japonské formy tanka a haiku, s nimiž se občas setkáváme v české poezii. (Za všechny jmenujme Brožkovu sbírku „Do větru“, nedávno se několika brilantními ukázkami blýskl Slávek Hamadák.) Se současnou japonskou, čínskou a vietnamskou poezií jsme se dlouhá desetiletí střetávali spíš ojediněle a ne vždy právě s vytríbenou úrovní výběru. Proto je trochu objevem drobná sbírka **ZATOULANÁ PÍSEŇ**, jejíž autor **Lam Quang My** je Vietnamec (1944), který studoval v Polsku a od konce osmdesátých let tam žije. Píše v rodném jazyce a v polštině a zprostředkovaně se dovidáme, že rád a úspěšně svou poezii osobně interpretuje a dokonce i zpívá. Což vzhledem k její melodičnosti neudivuje. Při čtení křehkých, lehce zasněných i líbezně nostalgických veršů nutně vzpomeneme výrazně empatického Šigedži Cuboie a jeho veršů o nebi, na němž bylo jen nebe. Přímo je evokuje stejně úsporná báseň Osvícení. Lam Quang My se ovšem dostal dál, překračuje hranice sympatického symbolis-

mu a prostou projekcí myšlenek do přírodních motivů. Volí zcela opačný postup, netransplantuje člověka do přírody, je tvůrcem naveskrz moderním, zaujatým životem lidí své doby. Jeho veršům je vlastní jistý svéráz, daný spojením tradiční poezie rodné vlasti (podle překladatelky kořenící v poezii lidové) s civilizačními motivy poezie země, v níž žije, v jejímž jazyce také tvoří a která se mu stala druhou vlastí. V básni Prázdné nástupiště čteme: // *Jsem prázdné nástupiště // Ty jsi vlak* // . Lam Quang My ovšem není „prázdné nástupiště“, je plný vroucnosti, emocí a zastřeného křehkého stesku, není čekajícím pasažérem, vychází vstříc všemu aktivnímu, plodnému a tak nádherně průzračně lidskému. Nachází a vstřebává // *Hloubky zpožděných citů* // , jak píše v básni Zpoždění. Z nejedné jeho básně slyšíme vzdálený tón rákosové flétny, ale to je možná jen mylně vytvářené, literaturou ovlivněné zdání. Není radno podléhat příliš romantickým představám o vzdálených krajích, skutečnost často bývá stroze odlišná. Sbírkou „Zatoulaná píseň“ vydala Agentura pro rozvoj Broumova (2008) v citlivém překladu Věry Kopecké, která je také autorkou obálky a téměř snových, poetických ilustračních fotografií. Mezi české čtenáře se zatoulala píseň vietnamsko-polského básníka jako důkaz, že dobrá poezie nezná hranic, dokáže oslovit a rozdávat, pokud my dokážeme objevovat. Tentokrát s v čtenářské pokoře, s úctou a respektem.

František Uher

NA SLOVÍČKO S MILOŠEM VODIČKOU

Předpokládám, že většina členů Východočeského střediska OS v Pardubicích, jeho klubu i sekcí Tvé rozsáhlé básnické dílo zná a další (z mladší generace) využijí právě Tvého významného životního jubilea, aby to dohnali. Nemohu si odpustit poznámku, že pokud Tě nečetli, o hodně přicházejí. Osobně si velice cením, že jsi nám krátký rozhovor poskytl a svolil k jeho zveřejnění.

Jak a proč jsi začal psát?

Samozřejmě, že ten začátek mého psaní nějak souvisel s pubertou. Jako asi u každého. U mě to bylo zkomplikováno tím, že mi v roce 1950 – když mi bylo jedenáct – zavřeli otce a později v inscenovaném procesu odsoudili pro velezradu a špionáž k 16ti letům kriminálu. Vzápětí nás vystěhovali na vesnici do jedné místnosti. Zůstali jsme bez halěře pomoci, matka dostala Tbc, jak málo jedla, abychom se mohli najíst my, děti. Najednou jsem byl vyrván z prostředí zajištěnosti a relativního bezpečí.

Kdo byli první čtenáři Tvých veršů?

V první řadě to byl nakladatel Vlastimil Vokolek, který mi byl v té šeredné době náhradním otcem. Kuriózní bylo, že mé neumělé verše, když se

je podařilo propašovat do vězení na Mírově pomocí jednoho nesmírně hodného bachaře, četl například Jan Zahradníček, Bedřich Fučík, František Křelina a druzí otcovi spoluvězňové. A taky první mou otištěnou básničku, která vyšla v Mladé frontě, přivezla sestra z návštěvy od otce nalepenou na papundeklu ...

Máš nějaké základní téma z něhož vycházíš a ke kterému se vracíš?

Z počátku to byly reflexe na mladistvé lásky. Později vysněné postavy i prostředí, do kterého jsem se utíkal skrýt. Viz Čarodějnice z Blois. Nutno poznamenat, že jsem jako jeden z mála v české poezii (s výjimkou Vl. Holana a Fr. Hrubína) psal epické, nebo epizující verše. Zkratka: příběh byl pro mě to základní, proto jsem si asi tak dobře porozuměl s Hrubínem. Jak přibývá let, má poezie se stává nemetaforickou, začal jsem preferovat zkratku v obraze i vyjádření. Tak se stalo, že mé paměti nejsou žádný tlustospis, ale docela útlá knížka.

Jaký je Tvůj pohled na současnou poezii?

Znám ji prakticky velmi málo a čtu příležitostně.

Co chystáš pro své čtenáře?

Byl jsem vždycky pověřivý – nechtěl bych to zakřiknout, aby se něco nezvrtilo.

Co pro Tebe znamená Tvá sedmdesátka?

V první řadě šok, když mi to bylo řečeno! Takže se snažím na to nemyslet a brát jako každé jiné numero.

Otázky kladl Milan Dušek

ŘÍKALI BYCHOM TĚ POUTI LÁSKA

Tento verš ze sbírky **Sonáty** (Kruh, 1980) **Miloše Vodičky** (narozen 27.12.1938 v Chrudimi), jsem si po novém přečtení téměř celého autorova díla zvolil za motto skici, snažící se z mého pohledu nasvítit alespoň část prostoru zabydleného jeho civilním životem laboranta v hygienické stanici poezie.

Přestože krutost doby 40. a 50. let minulého století jej nutně musela silně poznamenat, jeho sbírky nejsou tímto drsným konkrétnem viditelně zatíženy, což si osobně vysvětluji intenzitou básnického talentu a nezlomnou vírou v lásku, přestože „na srdci mi roste šrám“ (báseň **Ostrov** ze sbírky **Vítr kolem tepen** (MF, edice Mladé cesty sv. 23, 1965) a mnoho ustálených věcí se dostává do protikladu:

„Je válka chlapi
Pan král vám
víno nabízí a čest“

(b. Verbiřská noc, tamtéž)

Jako se často v básních celého díla objevuje symbol nože v mnoha podobách a situacích, tak nás jejich dějem často provázejí růže či chryzantémy, aby jej dokreslily a zdůraznily opačné póly lidského chování ve světě rozporů, vášní a krajních poloh, formujících naše city a činy:

„Čekaje na báseň
budu si hrát s láskou jako s kytkou
kterou roztržitě rozemnu
v prstech“

(Druhá sonáta na odchodnou)

Tématickým předznamenáním sbírky **Svatební peří** (ČS, 1966) je báseň „Rozcházení svatby“ z Větru kolem tepen, kde jde víceméně o určitou momentku dobové „idyly“, na rozdíl od skladby „Toužení“ nesené hledáním vysněné lásky s tragikou, která ji sice provází, ale nesnižuje, naopak ji posiluje i navzdory plynutí času. Skladba uvádí novou etapu básnickovy poetiky příklonem k příběhovosti, s velkým ohlasem ji rozvine v následné sbírce **Čarodějnice z Blois** (Severočeské nakladatelství, 1969), v níž se osudové situace rozrůstají a stupňují. Láska pomíjí a přesahuje hranice smrtelnosti, aby ve svých čarovných proměnách dosáhla nad ně, až k naplnění šílené touhy. Je zcela evidentní, že básníka m.j. inspiroval tragický děj z Hrubínovy Romance pro křídlovku (*vzpomínka, jež se Hrubínovi ozvala při návštěvě Florencie*), aby svůj v paměti načrtnutý příběh posvětil poznáním místa, kde bájná dcera místního kata vystupuje z představ. „Zrozena k bolesti mé ta jediná překrásná trýzeň“ (*Propertius*).

Čarodějnice z Blois, Epilogy:

Čtvrtý

Odtroubím o tobě
poslední zpěv
a bude mi to líto
Ach čarodějnice z Blois
odpuť mi to
že já jsem nebyl
že ty jsi nebyla
Jenom ta řeka
a zelené zelené háje

Já věřím na ostrov
omývaný lhostejnou vodou
Tam na písku naznak
mne začaruješ
do smrtelné lásky
Dotkl jsem se podnebesí
se vzlykem padl na tvář
Kdosi mi něžně
velmi něžně
pozvedl hlavu
Ty Ty
Už na tom nezáleží
že umřu

24. prosince 1967

Další cykly – **Kejklíři** (MF,1971), **Pták Ohnivák** (Kruh,1980) i **Sonáty** jenom potvrzují básníkovu výlučné kompoziční a jazykové mistrovství a jeho silnou zaujatost pro témata, kdy sice „*každodenní zápas se snem ... byl ovšem od začátku prohrán ...*“, přesto však

*„nezdá se ti že tam daleko
na konci cesty někdo rozškrtl sirku
a čeká?“*

Za pozornost stojí verše, vnášející snad do ustálené poetiky náznak básníkovy spodního tónu („jako špiclové šeptající / zákeřné pravdy i záluďné lži“), kterému dal volný průchod až ve své jediné próze **Wilsonova mlžná komora** (H&H, 2007).

Jak a kam se po vydaných čtrnácti básnických sbírkách (poslední je **Tradicional**, BB Art, 2003) bude Vodičkova poezie ubírat, teprve uvidíme. Mnohé napoví blok jeho veršů v chystaném sborníku Východočeského střediska OS. Ale věřím, že to bude opět poezie ryzího ražení, plná vzácného a vzrušeného zaujetí. Jinak ani u Miloše Vodičky nelze, úděl básníka už ponese vždy, ať již půjde o dar či o břemeno. Osobně je mi jen líto, že se jubilant dosud nedočkal výrazného ocenění za své dílo, což se možná dá v každé době vysvětlit jeho přílišnou skromností a uzavřeností nežli tím, co skutečně rozhoduje.

**„Psal jsem verše místo bubnování do pochodu
Snadněji se mi zvedaly nohy z prachu“**

(Třetí sonáta)

Jiří Faltus

Básník **Miloš Vodička** z Pardubic oslaví své kulaté jubileum 27. prosince. Redakce mu k tomuto dni přeje hodně zdraví a spolu s jeho čtenáři se těší na další jeho básnické sbírky, kterými rozšíří své dosavadní významné dílo.

TREST

Zdeněk Jirásek

Hrabě Slawicki se dnes od rána necítil dobře. Nevěděl co mu je, nic ho vlastně ani nebolelo. Ač již překročil šedesátku, byl v neobyčejně dobré kondici a těšil se pevnému zdraví. Dnes to ale nebylo ono. Sotva se ráno probudil, cítil jakousi podivnou tíseň. Stále měl pocit, jakoby ho někdo sledoval. Neustále se ohlížel, ale nikdy nikoho nezahlédl. Cítil strach a přitom k němu neměl žádný důvod. Vůbec mu nechutnalo jíst a skoro nevnímal, když mu někdo něco říkal.

Po setmění sedl si, jak bylo jeho zvykem ke krbu a sluha mu donesl jeho oblíbené neuburské víno. Ani na něj však neměl chuť. Přesto pomalu usrkával ze sklenky a snažil se přijít na to, co se s ním vlastně děje. Nacpal si lulku, což byl další jeho tradiční večerní rituál.

Přes den vůbec nekouřil, ale večer u krbu a u vína si s chutí zabafal. Chtěl si zapálit klacíkem z krbu, který si tam za tím účelem strčil, avšak když ho přikládal k dýmce, náhle zhasl. Jakoby ho někdo sfouknul. Hrabě pocítil mráz na zádech. Neodvažoval se otočit, ale byl si jist, že za ním někdo stojí. Přitom vůbec neslyšel cvaknutí dveří ani žádné kroky. Určitě však za ním někdo stál.

Hraběte přecházelo střídavě horko a mráz. Viděl všechno mlhavě a slyšel podivné zvuky. Někdo asi štípe dříví. Ne, to někdo bubnuje na veliký buben. Buch, buch, buch, buch. Pěkně rytmicky a čím dál tím víc nahlas. Údery se zrychlují, až téměř splývají. Hrabě měl sucho v ústech a hrozně se potil. Bubeník začal opět zpomalovat. Hrabě cítil, že se mu trochu vrací energie do těla. Najednou si uvědomil, že žádný bubeník nikde nebubnuje, ale že to slyšel vlastní srdce. Tělo bylo stále ještě ochromené, ale mysl se začala rozjasňovat. Pomalu usrkal vína a v tom okamžiku věděl. Ano nemohl se mýlit.

„Sedněte si drahá,“ oslovil tajemného návštěvníka, tedy spíše návštěvnici.

Do druhého křesla u krbu si sedla mladá a velice krásná dáma. Její půvab byl víc než zřejmý, ale byla trochu jakoby zahalena v dýmu. Přitom hrabě si lulku ani nezapálil a krb také táhnul velice dobře.

„Proč jste se vrátila drahá?“ zeptal se hrabě té ženy, která nebyla nikdo jiný, než jeho manželka. Než manželka, pochovaná před dvaadvaceti lety. Ani si neuvědomil, že dnes je výročí její smrti. Odešla mladá právě těch dvacet dva let. A nyní

zde seděla, úplně stejná, jako v poslední svůj den. Stejně mladá, stejně krásná, dokonce i stejně voněla.

Když mu bylo čtyřicet let, vzal si hrabě, i přes odpor svého otce, za ženu překrásnou dceru purkmistrovu, o rovnou polovinu let mladší. Rok bylo jejich manželství šťastné, ale potom se do něj vkradl stín, kterýžto se brzy proměnil v tmou. Hrabě Slawicki měl pověst velkého záletníka a nutno přiznati, že tato pověst byla zcela pravdivá. Při svých záletech se neohlížel prakticky na nic. Stačilo jen, aby žena, kterou si vyhlédl, byla pohledná. Věděli to o něm všichni a bylo jen otázkou času, kdy se to dozví i Elvíra, jak se jeho žena jmenovala. Ta pojala určité podezření asi půl roku po svatbě, ale věřila, že to nebude nic vážného. Když se však její podezření proměnilo v jistotu, chtěla se okamžitě odstěhovat. To samo o sobě by hrabě jistě nějak překousl, ale potíž byla v tom, že při svatbě na ni nechal přepsat velkou část svého rozsáhlého majetku. A rodový majetek musí zůstat pohromadě. A tak se hrabě odhodlal k ďábelskému činu. Při projíždce po svém panství, navedl Elvíru na kraj hluboké strže, kam ji posléze srazil. Všichni uvěřili jeho tvrzení, že se pod Elvírou splašil kůň, když se před tím lekl nějakého ptáka. Hrabě držel naoko smutek, ale ve svém nitru nikterak nesmutnil. Naopak byl rád, jak chytře to vše narafičil a bravurně provedl. A pak si dál užíval života a vesele popouštěl uzdu svého chťíce.

Avšak přece jen začalo ho časem trápit svědomí. Elvíra se mu zjevovala ve snu a i přes den mu ji každou chvílku něco připomnělo. Snad z té neustálé nervozity začal mít časem problémy erektní, což sráželo jeho sebevědomí a tak se čím dál více uzavíral do samoty. Oženit podruhé si se svou poruchou netroufl a společnosti se vyhýbal nejprve proto, že se styděl potkati tam dámu v jejímž objetí selhal jako muž, a potom už si na svou samotu zvykl. Zprvu odmítal pozvánky na různé společenské akce až tyto nakonec přestaly chodit. Hraběte již nikdo nikam nezval. Posledních téměř deset let byl uzavřený na svém zámku a utápěl se ve vzpomínkách, které však většinou nebyly příjemné.

Elvíra po delším mlčení odpověděla na otázku: „Váš trest vypršel hrabě. Přišla jsem, abych vám dala svobodu.“ Její hlas byl stejně líbezný, jako její tvář.

„Svobodu?“ podivil se hrabě. „Cožpak já nejsem svoboden?“

„Nikoliv. Jste zajatcem svého svědomí. Od mé smrti nenacházíte klid. Vím o vás všechno.“

„Všechno?!“ Hrabě se až polekal. „Vy o mne víte skutečně všechno?“

„Ano, úplně všechno. Vždyť ty vaše, řekněme milostné trable, jsem vám zařídila sama.“

„Jakže, vy sama?! Ale proč?“

„Byla to součást mého trestu. A nebojte se, nyní již budete, jak jsem říkala, zcela svobodeni.“

Hrabě to stále moc nechápal. „Nezlobte se drahá, ale mám dojem, že vám nerozumím.“

„Však pochopíte lehce. Když jste na mne vykonal ten strašný zločin, přemýšlela jsem chvíli na Onom světě, jak vás potrestat. Trvalo mi to pár měsíců ...“

„A to byl čas, kdy jsem necítil žádné výčitky,“ skočil jí do řeči hrabě.

„Ano, správně. Ale pak jsem vás odsoudila. Mohla jsem vás odsoudit i k smrti, mohl jste také třeba také spadnout z koně. Nebo vás mohl zasáhnout blesk, či zbloudilá kulka na honu. Ale já jsem vás odsoudila k dvaadvaceti letům života ve výčitkách svědomí a s již zmíněnými potížemi.“

Hrabě dlouho mlčel. Pak obrátil list. „Já jsem tušil, že dnes přijdete.“

„Ano, vím. Od rána jsem vám posílala signály. Chtěla jsem vás na svůj příchod připravit.“

„Takže jsem od vás dostal trest dvacet dva let. Přesně tolik, kolik vám bylo let, když jsem vás ..., když jste zemřela.“

„Ale jen to řekněte pěkně popravdě. Přesně tolik, kolik mi bylo, když jste mne zavraždil.“

„Ne prosím vás neříkejte již to hrozné slovo. I když jsem se té vraždy skutečně dopustil. Zní mi to však tak hrůzostrašně.“

Elvíra se sotva znatelně usmála: „Dobře, bylo to naposledy. Již ho ode mne neuslyšíte. Končí vám přece trest.“

„Znamená to, že budu opět svobodný. Že ustanou mé výčitky, mé noční můry?“

„Ano.“

Hrabě se v duchu zaradoval. „Nebudu vás již vidět jako stín na zdi, jako oblak na nebi, jako stromek v lese, jako vlnky na hladině rybníka?“

„Ne.“

„Děkuji vám drahá. Vím, že jsem si ten trest zasloužil. Věřte, že jsem hodně trpěl. Avšak nyní jsem opět šťastný.“ Hrabě se s chutí napil vína. Pak se podíval na svou ženu a uvědomil si, že ji ničím nepohostil. „Dáte si se mnou sklenku vína? Anebo mám dát přinést čaj? Či snad raději ...“

„Zadržte hrabě. Zapomněl jste snad, že jsem již mrtvá? Nemám již těla, abych mohla vnímat vaše světské tělesné požitky. Nedělejte si se mnou starosti. Ostatně můj čas se chýlí ke konci, budu se muset vrátit.“

„Jste krásná, madam. Nešlo by to nějak zařídit, abyste již zůstala zde?“

„To rozhodně ne. A stejně byste již byl pro mne stár.“

V tu chvíli si hrabě uvědomil ještě jednu věc: „Ale ještě mi drahá povězte, jak to bude s mým ..., chci říci s ...“

„Vím, co chcete říci. S tím si však nedělejte starosti. Nebudete svého údu již potřebovat.“

„Ale jak to. Je mi sice již šedesát čtyři, ale cítím se zdráv, jsem jinak velmi silný. Vše mi výborně slouží, tedy kromě toho ... Proč tedy již ...“

„Protože odejdete z tohoto světa. Myslela jsem, že jste to pochopil. Vypršel váš dvaadvacetiletý trest a nyní můžete spokojeně odejít na Onen svět. Proto jsem dnes přišla, abych vám to sdělila.“

Hrabě byl viditelně zaskočen: „Ale já ještě nechci, ještě je brzo.“

„A myslíte, že já jsem chtěla? Myslíte, že u mne nebylo brzo?“

„Dejte mi ještě trochu času. Pár let. Prosím. Tak aspoň pár měsíců. Musím dát do pořádku některé záležitosti. Aspoň pár týdnů. Tolik jsem toho díky vašemu trestu zanedbal. Musím se rozloučit.“

„Ne nesmlouvejte!“ Elvíra poprvé promluvila příkře, až tvrdě. „Váš čas je přesně určen. Nemohu s tím dělati nic já, ani nikdo jiný. Nesmíte ho překročit ani o vteřinu.“

„Proboha, proč. Já se bojím. Udělám cokoliv, jen to nějak zařídíte.“ Hrabě se celý trásl a jeho předchozí radost byla ta tam.

„Teď se ale vůbec nechováte jako muž a jako šlechtic. Ostatně, vy jste se tak nechoval nikdy. Nemám již chuť déle poslouchati vaše fňukání, odcházím. Ale jednu výsadu vám přece ještě dám. Zvolte si způsob své smrti.“

„Způsob smrti. To je vskutku výsada. Spíše mi řekněte, kdy přesně to bude.“

„Nestarejte se. Přejde to ale brzy. Tak ten způsob. Anebo mám rozhodnouti za vás?“

Hrabě chvíli přemýšlel. Pochopil, že se svou ženou nic neusmlouvá. Pak se přece jen trochu vzmužil a pravil: „Chci zemřít v souboji!“ Podíval se na Elvíru, ale ona už tam nebyla. Pokoj byl prázdný. Vyběhl na chodbu, ale ani tam nikdo nebyl. Na schodech slyšel kroky. Rozběhl se za nimi. Po schodišti však stoupal jen sluha. Hrabě na něj vyhrkl: „Neviděl jsi zde někoho, Gastone?“

„Ne pane, nikdo zde nebyl.“

Tak nikdo. Nikdo. Hrabě se vrátil do pokoje, usadil se u krbu a přemýšlel. Snad se mu to jen zdálo. Ano určitě se mu to zdálo. Míval přece dost často takové podivné sny. Asi v křesle usnul a ten sen ho probudil. Ještě jednou prohlédl celý pokoj, ale nikde nebyla sebemenší stopa po návštěvnici ze záhrobí. Pomalu se uklidňoval. Nalil si sklenku neuburského a chystal se zapálit lulku. Vzpomněl si na ten souboj. Proč si vlastně v tom snu vybral souboj? Snad chtěl skutečně zemřít jako muž a šlechtic. Když už tak nežil, chtěl tak alespoň ze světa odejít. Ale vždyť je to všechno nesmysl. Proč se vůbec zabývá nějakým hloupým snem. No ale co kdyby přece ... Hloupost, kdo by měl důvod ho vyzvat na souboj. Při jeho způsobu života je to prakticky vyloučené. Ano byl to sice jen sen, ale i v tom snu

hrabě rozhodl velice moudře. K žádnému souboji nedojde neboť k němu nikdo nemá pražádný důvod. Rozhodl se tímto již více se nezabývat.

Venku už byla tma a chladno. Začalo tam i drobně pršet. Podzim přebíral vládu od léta a dával to citelně znát. Pouhá představa, že by měl jít ven, ho zamrazila. Půjde si raději lehnout.

Zaklepání na dveře ho překvapilo. V tuto dobu ho již obvykle služebnictvo nevyrušovalo. Neměl to rád. Do dveří vstoupil Gaston a pravil: „Jsou tu dva pánové, prý poslové hraběte Rolanda de Vicenty. Jsou neodbytní a že prý s vámi potřebují velmi nutně hovořit.“

„No dobrá, uveď je Rolande.“

Do pokoje vstoupili dva elegantně oblečení muži. Jeden mladíček sotva dvacetiletý, druhý vysoký urostlý muž středního věku. Ten se také hned ujal role mluvčího.

„Pane hrabě, jsme vyslanci hraběte de Vicenty. Hrabě de Vicenta dnes pochoval svoji ženu a ta se mu těsně před smrtí svěřila se svým velkým tajemstvím. Prozradila mu, že měla s vámi kdysi milostný poměr a že prý jste otcem jejího syna.“

Hrabě Slawicki byl zaskočen: „Ale to je pánové nějaký omyl, trapné nedorozumění. Já už řadu nemohu ...“ hrabě se zarazil. Chybělo málo a prozradil své bolavé tajemství.

Vyslanec hraběte de Vicenty však hned pokračoval: „Je to starší záležitost. Mladému hraběti je již dvaadvacet let. O to větší bolest nyní starý pán cítí. Celou tu dobu musel žít v tak strašném klamu, Tvrdí, že musí tu hanbu odčinit a proto vás vyzývá na souboj, Doufá, že se zachováte jako muž a šlechtic. Náš hrabě vám dává vybrat místo i zbraně. Sám zvolil pouze čas. Zítra ráno za úsvitu. Máme mu neprodleně přinést vaši odpověď.“

Hrabě Slawicki ani nebyl překvapen. Celkem klidně odpověděl: „U jezera pod velkou skálou. A pistole.“

Měl jsem být Ivanem

Ne Jiřím

Chápete, kam tím mířím?

Jirous, Diviš, Wernisch, Blatný ...

I když nevím

Možná bez talentu

je jméno prd platný

Ivanu Blatnému

Nechtěl bych být Ivane
v tvé hlavě vrátným
Hlídat tvé myšlenky
a nepouštět bludy
Nebylo lehké býti Blatným
Bláznem se vším všudy
Na útěku od rudých hyen
V blázinci na ostrovech
kde jak těhotenství dlouhý je říjen
To ti Ivane ještě povím
Nechtěl a přece chtěl
bych býti Blatným
Radši básníkem posedlým a opravdovým
než zdravým a špatným

Neprosím se o dlouhý věk

Ten do vínku mi nebyl dán
Snad, jak bych to jen řekl ...
aby rozum byl mi zachován

Zdeněk Jirásek (* 12. 12. 1958) nám o sobě řekl:

Celý život dosud prožívám ve Slatiňanech, mám tu hluboké kořeny, jinde bych žít nechtěl. Neláká mě dlouhé cestování, nejlépe se cítím na lavičce pod jasmínem s knížkou v ruce. A v lese v maratónkách a tričku. Atletika a poezie jsou dvě velké lásky mezi kterými přebíhám. V běhu na 400 m jsem byl krajským přeborníkem, v poezii se cítím na stejné úrovni. Miluji víno a čaj. Víno rád piji, ale příliš mu nerozumím, podobně je to s čajem, byť vlastním v Chrudimi čajovnu. Oženil jsem se v poměrně pozdním věku, ale stihli jsme se ženou přivést na svět dvě dcery a syna.

Vystudoval jsem SPŠS v Rychnově nad Kněžnou. (Ještě rok po maturitě mě bolela záda, jak jsem si je při zkoušce dospělosti odřel). Po vojně jsem pracoval v ČSAD Chrudim jako dispečer, poté jako vychovatel mládeže SOUzem v Nasavrkách, nyní na MěÚ Chrudim na oddělení sociální prevence. Rád něco organizuji. Nejprve to byly hlavně sportovní akce, od roku 2003 tzv. Laskavé večery, literární hudební pořady (autorská čtení, hudební recitály, drobná divadelní vystoupení atp.) V čajovně pořádám jednu etapu literárně-dramatického maratónu.

Své verše jsem dosud knižně nevydal (k tomu bych musel napsat něco, před čím si nakladatel sedne na zadek, nebo být jeho známým či mít protekci, nebo peníze a knížku si zaplatit. Nic z toho zatím nesplňuji, ale žádné hluboké duševní

trauma z toho nemám.) Jsem zastoupen ve sborníku „Tady a teď“, občas v bulletinu Kruh a celkem pravidelně v literárním měsíčníku Psahlavci, vydávaném Městskou knihovnou Chrudim, čas od času se zúčastňuji autorských čtení. Kromě jistého logopedického handicapu mi v tom brání nedostatek sebedůvěry a dostatek studu. Třeba v Psahlavcích nepublikuji pod pravým jménem, mám dojem, že jméno Jirásek už někdo v literatuře použil... Literárních soutěží se příliš nezúčastňuji, ale pár ocenění jsem získal. Několikrát jsem vyhrál už neexistující novopackou Prášiliádu, jednou soutěž H+H = H2 v Havlíčkově Brodě, získal nějaká ta druhá a třetí místa, např. na Literární Vysočině v Chotěboři nebo v Proseči Terezy Novákové. U soutěží je výborné, že se lidé setkávají, ale závodit v literatuře je podobné, jako vítěze v běhu určovat podle estetického dojmu. To by takový Zátopen nemohl být ani okresním přeborníkem.

Člen Východočeského střediska OS v Pardubicích Zdeněk Jirásek se 12. prosince dožívá nádherně kulaté padesátky. Redakce Kruhu mu přeje, aby se mu v dalších letech splnila dosud nesplněná přání, ale jistě mu nespádnou jen tak do klína.

KÁMEN JE ODVALEN

Alena Korčíková

Kámen je odvalen
mír se v tvých očích zračí.
Plátýnko bělostné ti kladu na rány...
couvám jak půlměsíc co náтуру má račí
den po dni páru nit z vybledlé kanavy.

Kámen je odvalen
trilobit na opuce...
Srdce se strnulé vyhřívá na slunci.
Jak rondel vracejí se vlny přílivové
a utápějí stesk
i pyšné slovo: chci.

Kámen je odvalen.
Má mysl stoupá k nebi
v dým bílých holubic
rozplynul se splín.
I trnce zatrne, když v dlani cítí hřeby
jak Ten co vykoupil nás
láskou z našich vin.

KAČENČINA POHÁDKOVÁ ŘÍŠE

Když byla v září 2002 ustavena (už v roce 2004 se zapojilo 28 obcí), nakreslila paní Jarmila Haldová, výtvarnice ze Sedloňova pro každou obec „říše“ pohádkovou postavičku, která vycházela z místní tradice, lidových pověstí a pohádek. Navíc byly vydány „Pohádkové lístečky“, kde jsou tyto postavičky (Patroni obcí) představeny i krátkým slovním doprovodem. Jejich autor Josef Lukášek čerpal ze svých pohádek z Orlických hor, ale i z podobně zaměřených prací Josefa Juzy, Evy Koudelkové, Josefa Staňka, Antonína Špindlera, Jaroslava Šůly a Josefa Tříšky.

Měli bychom začít samotnou Kačenkou, vládkyní Orlických hor, ale tu jste měli možnost poznat z pohádek Josefa Lukáška, které jsme v minulých číslech Kruhu tiskli ještě před vydáním knihy **KORUNKA PRINCEZNY KAČENKY** (Oftis, Ústí nad Orlicí, 2007).

Představíme postavičky méně známé.

Rampušák – Říčky v Orlických horách

Druhé nejvýznamnější středisko zimních sportů v Orlických horách – Říčky má ve svém pohádkovém erbu Rampušáka. Kdo to je? Kde a kdy se v Orlických horách vzal?

Začneme pěkně po pořádku. Rampušák je novodobý duch hor. Vlastně jakási obdoba Krakonoše, ale když víme, že o vládci sousedních hor se vypráví bezmála čtyři sta let, tak je náš Rampušák úplný pohádkový mladíček. Jak se tedy u nás objevil? Čirou náhodou. V první polovině šedesátých let dvacátého století vysílal Československý rozhlas Praha cyklus pořadů „Kam na dovolenou“ a snažil se o propagaci tehdy méně známých koutů naší vlasti. Redaktor časopisu Turista pan Jiří Dvořák připravoval pořad o Orlických horách. Autor stál před problémem, jak spojit celou řadu informací o našich horách, které měli podávat znalci a milovníci Orlických hor. Kdo je bude zvat k mikrofonu? Kačenka? Do toho se panu Dvořákovi moc nechtělo. Především měl ke Kačence patričníou úctu a nechtěl ji stavět více méně do komické role. *(Jeho obavy byly asi zbytečné. Pořad byl natolik kvalitně připraven, že by osobě Kačenky určitě neublížil, spíše naopak – názor autora textu).* Zvolil tedy úplně nového ducha, kterého minil použít jen pro tento rozhlasový pořad. Když se po letech doslechl o růstu jeho popularity a dokonce o sporech kolem něj, byl překvapen. A tak tedy **21. prosince 1962** po dvacáté hodině zazněla v pořadu „Vezměte si vrátičku“ tato slova: „Rampušák je jméno mé, povoláním duch hor. Ještě před třiceti lety to mělo velkou vážnost, ale poslední dobou to zní nějak divně, že? Ale je to povolání. Tak něco mezi státními lesy a Horskou službou ...“. Rozšafný hlas bodrého horala mu propůjčil herec Josef Beyvl. A tak, i když z hlediska pohádkového věku se jedná o úplného mladíčka, byl hned představen jako starší moudrý muž. Pořad, který následoval,

byl připraven velmi dobře a zajímavou, chvílemi až poetickou formou představil tehdejší rozhlasovým posluchačům naše hory, včetně celé řady důležitých informací. Snad právě poetičnost pořadu a jeho celková atmosféra pohody, která z něho vyzařovala, způsobila, že se nová pohádková postava zapsala do podvědomí lidí. Popularitu mu přidala i akce tehdejšího lyžařského vleků ČSTV a Horské služby v Deštném, když její členové v roce 1965 připravili první rozloučení se zimou, spojené s příjezdem Rampušáka.

Proč právě toto jméno? Podle pana Dvořáka byla tehdy Rampuše, obec neda-leko Rychnova nad Kněžnou, jediným místem našich hor zachyceným v české literatuře. Nevzpomínáte si kde? Tak vám tedy napovíme. Petřík Bajza se přece věčně škorpil s jejich služebnou, tou „ramperpurdou rampepurďáčkou“, která pocházela z Rampuše. Jistě jste si již vzpomněli. Karel Poláček (mimočodem rodák z Rychnova nad Kněžnou): „Bylo nás pět“. A když se nad Rampuší zadíváte na hřeben hor, musíte uznat, že je odsud krásný pohled na hory, a panu Dvořákovi se už pak ani nedíváte.

S postavou Rampušáka není spojena žádná lidová pohádka, snad leda zmínka v pověstech o „divém“ muži z Rampuše, ale protože se už v podvědomí lidí za těch více jak třicet let usadil, nelze ho přehlížet. Autoři projektu „Kačenci pohádkové říše“ proto také nikdy tohoto ducha hor nezatracovali a neodsouvali do pozadí, neboť jak praví artikl čtvrtý: „V zimě, kdy pro množství sněhu tuze práce přibývá, pomáhá Kačence Rampušák, přítel a poradce lyžařů, Horské služby ČR a lyžařských škol.“

Je proto více než symbolické, že právě Říčky, místo s ideálními lyžařskými podmínkami, mají ve svém znaku Rampušáka.

A nebojte se, Kačenka a Rampušák se vůbec nehádají o moc. To jen mezi lidmi jsou takové ošklivé zvyky. A pak, vždyť i tak mocná pohádková postava, jakou je vládkyně Orlických hor, si ráda odpočine. Jen se dobře podívejte, když spolu s průvodem masek a Rampuškem přijíždí do Deštného. Ona sjíždí jako poslední, je to přeci jen vážená osoba, a s úsměvem pozoruje skotačení masek a dětí, které obklopují toho „horského divocha“. Nechá ho, ať se pěkně do sytosti vyřádí s tou lyžařskou čeládkou, vždyť v létě si zase odpočine on a ji čeká spousta práce.

Jak Rampušák vypadá? No to po nás nechtějte vědět. Je to přece jen pohádková postava a jako taková se může zjevovat v jakémkoliv podobě. Jednou vás může překvapit jako statný lesák, jindy jako člen horské služby – vždyť sám přiznává, že je něco mezi tím, do třetice třeba jako starý moudrý horal. Tak se na horách chovejte, tak jak máte, a nedělejte žádné hlouposti, aby vás pak nemusela horská služba svážet se zraněním na saních nebo snad dokonce někde po nocích hledat. Kdo ví, který z těch chlapů v červených bundách je sám Rampušák a co by s vámi provedl.

(Historické dokumenty o vzniku Rampušáka shromažďuje a autorům ochotně poskytl Ing. Jan Hégr).

Bystré – kůň Viktor

Proč má Bystré v Orlických horách jako symbol koně? To by bylo dlouhé povídání. A tak jsme vám místo toho připravili zkrácenou verzi pohádky o jeho původu.

Viktor z Bystrého

V Bystrém nedaleko Dobrušky žil chalupník Bohouš Pábl. Dílem náhody se k němu po prusko-rakouských válkách dostal kůň, kterého pojmenoval Viktor. Hned první den pro něho získal práci, měl s ním tahat dříví z lesa. Podle pohádky to práce jednoduchá nebyla. Dřevaři ve stráni museli skákat jako kozy, tak tak se udrželi na svahu. A tam tahat s koněm?

„Tak nevím, Viktoru, jestli je tohle k zvládnutí,“ váhal Pábl a hladil koníka po šíji. Ten ale kýval hlavou, že ano, jako by rozuměl tomu, co pán říká. Kočí ani nemusel sahat po biči, jen lehce pohodil opratí a Viktor vyrazil. Ani se v krku nenapjal, kráčel si zlehka jak panenka a obrovskou kládu za sebou vlekl, jako by to byla pouhá tríska. Když dřevaři aspoň trochu vyčistili svážnici, nestačili se divit. Kůň si po stráni chodil jako horská ovce. Všichni nad tím

kroutili hlavami. Tam, kde se člověk sotva udržel, hřebeček šel, jako by byl se strání srostlý.

Chalupníkovi se rázem žilo lépe. Tehdy už také začali do hor zajíždět formani se zbožím a občas potřebovali pomoci s příprěží. Za krátký čas všichni formani věděli, že nejlepšího koně má právě Pábl. S jinými koňmi se nekouše, je poslušný a síly má za celý pár. A tak i v zimě, kdy se do lesa nemohlo pro hluboký sníh, měli o živobytí postaráno.

Jednou večer se rozpoutala vánice. Vítr bičoval všechno, co se mu postavilo do cesty. Sníh se vál a zaslepoval oči každému, kdo do té sloty jen vykoukl. Bylo po půlnoci, když zabouřil hrom. Viktor v maštali divoče ržál a bušil kopyty do stání, až to dunělo celou chalupou. Pábl vstal, že se půjde podívat na koně, když v tom se ozvalo prudké bušení na dveře.

„Koho to sem čerti nesou? V takovýmihle nečase. To zas nějaj forman určitě nevyjel včas a teď uvízl v té psotě,“ zabručel Pábl.

Zapálil svíci v lucerně, aby si na návštěvníka posvítíl, otevřel dveře a zděšeně couvl. Před dveřmi stál muž v mysliveckém oblečení. Zelený kabát měl lemovaný krásnou kožešinou, pán na první kouknutí. Ale ty jeho oči! To byly do červena rozžhavené uhlíky!

„Hej, kočí, slyšel jsem, že máš dobrého koně. Potřebuju zavézt na Sendražský kopec. Dobře ti zaplatím,“ řekl rázným hlasem cizinec. Při posledních slovech zacinkal měšcem s penězi, a pak se zle zachechtal.

Pábl se šel obléci. Panímáma ho prosila, aby nikam nejezdil, že je to sám ďábel a někde ho zatratí. On ji ale uklidňoval, že všechno jistě dobře dopadne. A pak, jezdí pro každého, nemůže jen tak, pro nic za nic, odmítnout.

Otevřel dveře stáje a celý zkoprněl. Jeho hřebeček, vždycky krásně hnědý jak čerstvě vyloupnutý kaštanek, byl teď černý jako uhel. Z nozder mu šlehal oheň, jeho srst jiskřila a kopyty bil po neznámém cizinci. Ale ten se jen smál a Viktorovi uhýbal. Pábl byl bledý jako stěna, když sahal po svém koni. Pod jeho rukou se Viktor uklidnil a nechal se zapřáhnout. Jen ta černá barva mu zůstala.

„A jedeme domů!“ zavelel cizinec a rozvalil se spokojeně v saních. V Bohoušovi by se v té chvíli krve nedořezal. Vždyť přímo pod Sendražským kopcem začíná údolí Metuje, kterému se od pradávna říká Peklo. Dost možná, že právě tam je brána do pekel. Přiškrčeným hlasem pobídl koně a vyrazili. Vichřice v té chvíli ještě zesílila, na krok nebylo vidět, vítr a sněh fičely přímo proti nim. „To tedy bude pekelná jízda,“ povzdechl si Bohouš a přitáhl si kožich. Míjeli právě kostel, a tak se kočí pokřížoval. Koncem biče udělal kříž nad koněm, a pak, Bůh ví proč, udělal stejný kříž nad svým cestujícím. V tom okamžení se ozval strašlivý, přímo děsivý výkřik. Bohouše cosi vymrštilo ze saní, chvíli letěl vzduchem, pak zapadl do sněhu a ztratil vědomí.

Když se probral, svítalo. Nad sebou spatřil neznámého důstojníka ve starobylé uniformě, který mu pomáhal ze závěje. Bohouš se vyděšeně rozhlížel kolem sebe. Bouře se jako zázrakem utišila, rozbité sáně ležely sanicemi vzhůru, kolem potrhané postroje, ale Viktor nikde. „Tak on si ten rohatý chudáčka mého stejně vzal,“ hořekoval nahlas. „Neboj se, pane, všechno je v pořádku,“ povídá neznámý důstojník. „Počkejte, jakýpak já jsem pán. A vůbec nic není v pořádku, ksakru, když ten satanáš odvedl mého Viktorka,“ zlobil se Pábl. „Neodvedl, můj pane, protože já jsem tvůj Viktor a ty jsi můj zachránce.“ Bohouš si hrcnul při těch slovech zpátky do závěje a vytřeštěně hleděl na důstojníka.

„Kdysi, a už je to hodně dávno, jsem byl vysokým důstojníkem armády a příznávám, byl jsem pěkný neřád,“ začal vyprávět důstojník svůj příběh. „Trápil jsem lidi i koně. Nic mi nebylo svatého. Pak jsem byl v jedné bitvě smrtelně raněn a dostal jsem se do pekla. Za ty mé hříchy to vlastně ani jinak dopadnout nemohlo. Nebudu ti líčit, jak strašně jsem trpěl. Přálo mi však štěstí a díky neopatrnosti jednoho čerta se mi podařilo z pekla uniknout. Tím však mé hříchy smazány nebyly. Musel jsem pykat dál. Měl jsem původně sloužit nějakému tyranovi, abych si sám užil, co jiným jsem tropil. Ale osud byl ke mně laskavý a dopřál mi tebe. Děkuji ti, pane, za tvoji lidskost, lásku a přátelství a hlavně za mé vysvobození dnes v noci. Čert, kterému jsem utekl, mě tuto noc konečně našel a chtěl mě přivést zpět do pekla. Málem se mu to podařilo. A peněz, které jsi nacházel ve stáji pod mými kopyty, se neboj. Ty jsou tvoje, za tvé dobré zacházení. Jsou

z mého dávného majetku, nad těmi peklo moc nemá. Kup si za ně nového koně a buď šťastný. Sbohem.“

Bartošovice v Orlických horách – Ledříček

Mezi pohádkové patrony byl zařazen i loupežník Ledříček, Jánošík Orlických hor. Naši patroni obcí jsou bytosti spojené s pohádkami. Ledříček je naopak postavou historicky doloženou. Žil v první polovině 19. století a působil především v okolí Klášterce nad Orlicí. Svými kousky trápil vrchnost v širokém okolí, a proto si jej Bartošovice zvolily za svého patrona plným právem. Vždyť do kláštereckých lesů, k Zemské bráně či Ledříčkově skále je to odsud jen skok. Nemaleou roli zde hrála i skutečnost, že Ledříček okolní lesy velmi dobře znal a na mnoha místech v okolí „pracoval“.

V úvodu jsme ho nazvali Jánošíkem Orlických hor. To přirovnání je na místě. Přes dvacet let Ledříček bohatým bral a chudým dával. Leckterá zdejší rodina přežila jen díky jeho darům a pomoci.

Ledříček pocházel z chudé rodiny. Jeho otec Hans Leder byl vyučen krejčím, ale protože v horách mu živnost moc nenesla, přivydělával si sběrem starých hadrů a železa. Syn Josef byl drobné postavy a v okolí se mu neřeklo jinak než Ledříček. Od malička měl spoustu problémů. Kolikrát se sepral s bohatšími kluky, kteří jej ponižovali a vysmívali se mu, že je chudý žid. Kolikrát byl bit panským hajným jen za to, že chtěl na topení přitáhnout z lesa soušku, jen o málo větší než klestí. V chlapi tak léty uzrával vzdor. Musel se protloukat všelijak, někdy sloužil u sedláka, jindy zase pomáhal tátovi se starým železem. Způsob života, ale hlavně jeho vzdorovitost, byla trnem v oku místnímu rychtáři, a tak ho chtěl poslat do armády. Jenomže, když si pro něj přicházeli vojenští pánové s dráby, stačil je zavčas zahlédnout. Hned mu došlo, co si pro něho páni konšelé nachystali, a utekl do lesa. Tam mu bylo všelijak. Živil se tím, co les dal, a jen když byl klid, vklouzl opatrně k tetičce Mikulkové, která mu nechala něco teplého k jídlu a alespoň se vyspal v teple. To se ví, že se mu to nelíbilo, vyjítat tetičku, ale aby si mohl dovolit vybafnout na kupce nebo řezníka, na to potřeboval zbraň. Ale kde ji vzít? Léto už pomalu končilo a Ledříček dobře věděl, že takhle zimu nepřežije. Na lov srnců tenkrát přijel nějaký hrabě. Srnčí říje právě vrcholila, a tak se starým hajným chodili z místa na místo. To se ví, hajný byl zvyklý na hory celý život, ale pan hrabě byl brzy unaven. K odpočinku se sám pohodlně uložil na měkké lesní trávě a hajný ať se podívá po nějaké zvěři v okolí. Za malou chvíli hrabě spokojeně spal. Pušku i tašku s náboji položenou vedle sebe. Tak tomu bylo, když usínal. Při probuzení však bylo jinak. Puška nikde, munice nikde. Ale kdepak nikde, hodný kus od pana hraběte si s obojím pěkně vykračoval Ledříček.

Se zbraní v ruce to už bylo jiné živobyť. Ani nemusel střílet, stačilo jen namířit a peněz i drahých šperků přibývalo. Někdy sebral i oblečení, a pak se vydával za někoho jiného. Za voraře, krajánka, mysliveckého mládence nebo dokonce za bohatého pána. Kradl všechno, co mohli chudí horalé potřebovat. Látky, potraviny, boty, hrnce. Chudému řemeslníku zaplatil vždycky víc, než by dostal na trhu, ale lakotnému řezníkovi sebral i živé prase. V barošovických chaloupkách byla potom nečekaná zabíjačka.

Zbojník v revíru se nelíbil vrchnosti v Rokytnici, ale ani v Rychnově a už vůbec ne v Žamberku. Tam totiž ukradl zámeckou pokladnu, i když ve vedlejší místnosti spal sám pan důchodník. Ten tu pokladnici hlídal. Ledříček pak podělil žemberecké sousedy, vždyť oni zrovna peníze tolik potřebovali. Při velkém požáru města jim totiž shořely střechy nad hlavou. Prosili tehdy pana vrchního o pomoc, ale ten je nechal vyhodit. Dva dny po krádeži pak v noci obcházel sousedy mladý mnich. Každému dal dostatek peněz, aby si mohl svůj dům opravit nebo postavit nový. Co na tom, že panští drábové doslova šileli a prohlíželi každého, kdo jen prošel městskou bránou. Mnicha si nikdo nevyšiml.

Jindy chalupníkovi Kalousovi posla kravka, živitelka početné rodiny. Večer navštívila rodinu tetička Mikulková. Poseděla, popovídala s nimi, vyslechla nářky. Když odcházela, sáhla do zástěry a na stůl vysázela pět nových zlatek. To že jim posílá Ledříček na novou krávu. Tak Ledříček pomáhal všem potřebným a oni zase rádi pomohli jemu s úkrytem. Svou nejlepší skrýš měl v hlubokém údolí Divoké Orlice. Pověděl mu o ní starý dřevař. Za to, že nenechal jeho rodinu v nouzi. O jeskyně ve strmé skalní stěně vysoko nad řekou nikdo nevěděl. Nahoru do jeskyně se dostával po vysoké jedli, která svými větvemi dosahovala až k okraji skalního otvoru. Tady měl pohodlné lože, úkryt pro zboží a za mlhavých večerů nebo za deště, kdy nebylo daleko vidět, si zde dokonce mohl rozdělat malý oheň. (Dnes je toto místo známé jako Ledříčkova skála, i když díky sesuvům je dnes jeskyňka podstatně menší, než asi byla za časů Ledříčkových).

Téměř dvacet let byl postrachem bohatých a spásou chudých horalů. Přestože byl několikrát chycen, vždy se mu podařilo uprchnout. Aby četníci neměli z ostudy kabát, sami o něm šířili pověst, že Ledříček má tajemnou bylinu, která ho činí neviditelným a pomáhá mu uprchnout. Až jednu zimu přestal docházet klášterecký zbojník do chudých chaloupek. Nikdo o něm nevěděl, lidi si vyprávěli, že se na zimu přesunul jinam, a už se těšili, až se Ledříček s jarem objeví. Ale bohužel se tak nestalo. Když roztál sníh, našli dřevaři tělo svého zachránce pod skálou. Zřejmě tam již ležel delší dobu. Asi spadl, když lezl do své jeskyně. Kde byl Ledříček pohřben, nikdo neví, ale pověst o něm žila dál. Lidé si vyprávěli, že nezahynul, že si to jen páni vymysleli, aby chudé lidi oklamali. Zřejmě se někde schovává, a až přijde čas, určitě se zase objeví.

JAN KRATOCHVÍL

Čas hraje tu zvláštní podzimní melodii

na potrhaná vlákna pavoučí sítě
když léto už skomírá na úbytě
a dny se deštěm a mlhou myjí

V ten den mne cosi táhlo neodbytně ven
na cestu známou v aleji pod kopcem

Těž zeleně na stromech bylo už tak málo
snad chtěla z léta zachránit
co se ještě dalo
mraky občas vylévaly na zem svůj smutek
i slunce jimi těžce prosvítalo
Barevné listí zašlapoval jsem do bláta

Jen kolem stále zněla
teskná a podivná
podzimní sonáta

Znovu zase zazněla ta píseň

odněkud z dálky
od stříbrných vodopádů
já cítím jak se její tóny
chvějí v oparu večera

Ta zvláštní melodie
tklivá snad nesmělá
jakoby hladila mou duši
a léčila můj stesk
mou tíseň

Rozednění

Tak byl jsem zvyklý
omývat ránu hřívu
popelem hvězd

Jen tiše
stoupá dech lesů
a jiskření ornice
odpouští zemské tíži

S rukama v potoce
vdechují blatouchům
červánky svých přání

S pravdou ven – co nejdál od lidí!

Jiří Faltus

ČAS MILOSTI

K životnímu jubileu Jana Kratochvíla

Básník, textař a skladatel v jedné osobě, **Jan Kratochvíl**, se dožívá významného životního jubilea (narodil se 28. 10. 1928 v Jaroměřicích nad Rokytnou), ale jeho zájmů, různorodých koníčků a činností je daleko víc. Společnou základnou jim však je autorův světový názor a křesťanský pohled na život, a v neposlední řadě konání a činy směřující k zachování a rozvíjení jejich trvalých hodnot. V mnohém jej formovala letitá aktivní činnost ve skautském a duchovním prostředí, a následně pak zocelila a obrnila služba vlasti u PTP (pomocných technických praporů – zvláštních vojenských pracovních jednotek), která však nedokázala umlčet ani jeho duši, natož pak potlačit jeho lyrický talent.

A tak po úzké a dlouhodobé spolupráci se skladatelem Jiřím Růžičkou, Českým rozhlasem a v neposlední řadě i pardubickým dětským sborem Carmina, dochází i na postupné knižní publikování jeho veršů. V roce 2003 vychází vlastním nákladem sbírka duchovní poezie **Hledání pramenů** (druhé vydání 2006), kterou následuje titul **Já tě doprovodím** (Oftis, 2006), mnoho básní je roztroušeno v denním tisku a ve sbornících.

Šíří Kratochvílova talentu dokládá vydání dvou zpěvníků: zpěvník trampských písní **Nesmělá písnička** a sborník zhudebněné poezie pro děti **Kam asi letí ptáci** (obojí doplněno CD). V letošním roce se na knihkupeckých pultech objevila jeho sympatická knížka, usilující o uspokojení dětské touhy po poznání – **Dobrodružství kapky rosy** (Agentura Krigl). Jubilant básnický též doprovází soubory fotografií svého syna.

**Nezříkej se světa
odolej jen jeho nástrahám
ale uvědom si též jeho krásy
a přijímej je jako dar
který musíš chránit pro druhé**
(z básně Nezříkej se... ze sbírky Hledání pramenů)

Jiří Faltus

Člen Východočeského střediska OS v Pardubicích Jan Kratochvíl se dožívá vzácného životního jubilea. Redakce Kruhu mu přeje hodně zdraví a básnického rozletu v dalších sbírkách poezie.

Mít rozum v hrsti může být viditelně nejslabší argument.

Jiří Faltus

TAHY 2007

Literárně kulturní ročenka. Vydává Filozofická fakulta Univerzity Pardubice ve spolupráci s hejtmanstvím Pardubického kraje, Východočeským střediskem Obce spisovatelů a nakladatelstvím Pavel Mervart, Červený Kostelec.

„Ročenka TAHY prezentuje literární tvorbu, dokumenty a odborné statě týkající se východních Čech, ale zaměřuje se také na obecnější otázky celonárodní a světové.“ Tak je uvedeno první vydání pardubické ročenky, jež je rozčleněna do pěti oddílů – blok beletristický, dokumentární, odborný a recenzní doplňuje Zapisník věnovaný aktuálním kulturním událostem domácím i zahraničním. V beletristickém bloku, zejména v jeho prozaické části, jsou prezentováni především autoři – členové Východočeského střediska Obce spisovatelů (M.Marboe, J. Hrabinec, J.Dvořák, L. Macháček), avšak své místo tu má – v souladu s proklamovaným širším než regionálním zaměřením ročenky – i překladová poezie (Ciaran Carson v překladu B. Mánka, Desanka Maksimovič v podání D. Zlatníkové). Dokumentární blok obsahuje dva tematicky různorodé příspěvky: Vzdělávání v Pardubickém kraji J. Smetanové a stať P. Posledního Šrámek a Splav – „reportáž“ z jubilejního 50. ročníku Šrámkovy Sobotky. Zatímco odborný blok a Zapisník jsou skutečně zaměřeny „celonárodně a světově“ (např. stať O. Richterka Ruská literatura a my; studie Š. Bubíkové Význam místa v próze Louise Erdrichové), závěrečný recenzní blok se věnuje okruhu autorů spjatých s východočeským regionem. Ročenka TAHY je nepochybně vítaným a redakčně kvalitně připraveným edičním počinem.

Blanka Kostřicová

Poznámka redakce: Není škoda, že se s ročenkou dosud neměla možnost seznámit širší základna našeho střediska?

LADISLAV VONDRÁK

Těžké ráno

Až dotančíš svůj tanec o ranní bolesti
A ztichne
sbor sedmi odporně pilných kovářů,
kteří Ti chvějí životem
Vytáhneš plachtu
z mokrého kapesníku
A vypluješ zpátky dobývat peklíčka a ráje

Noc ještě nekončí

Noc ještě nekončí a už pomalu vstávám
Spánek je milenec, kterého zanedbávám
Spánek je milenec, co provází mě stále
Na týhle dlouhý cestě věrně až do finále
Má svoji jistotu
Tu nikdo nevezme muže jednou patřit budu
Jen a jen jemu
Má něžnost v povaze Náručí jako z plyše
A krásně vypráví – tiše ať je ho slyšet

Až pod mou kůží
dohasnou všechny ty city III. třídy nebezpečnosti
všechny vznětlivosti a vzplanutí
dohoří hranice všech čarodějnic, jimž jsem upsal duši
Naberu vzduch do svojí velké prázdné kůže
a budu se s lehce ironickým úsměvem
konečně pomalu vznášet krajinou

Sedm tisíc jedno sto dvacet dnů
mi nikdo nenapsal dopis
A všechny cizí knížky si půjčili moji přátelé
Svoje jsem rozdál
Nezbývá než zas začít psát

RETROSPEKTIVNÍ KRIMI

Kdykoli vezmeme do ruky příběh, zasazený do roků dávno či nedávno minulých, obvykle se v nás probouzí jistá míra nostalgie, bludička na blatech, která odlétá a zase se vrací, lákavý motýl či odpuzující noční můra. Jak pro koho, jak kdy. Neboť čas je jezdec na rychlém koni, přemnohé stíny ztrácejí ostřejší hrany. Tak je tomu i ve čtyřech příbězích, které Milan Dušek shrnul do jedné knihy, vydané pod názvem **DRSNÉ HRY** (Oftis 2008). Při pohledu na koleje, které spatříme na titulní straně, nutně přichází myšlenka, kam zavedou životní tratě protagonisty Duškových příběhů. První tři – Případ Dýmův, Výnosná činnost a Nádražácká čest – jsou rozměrnějšími kriminálními povídkami, charakterem spíše kratšími novelami. „Maigretem“ je v nich nadporučík Bém, známý z dřívějších Duškových knih, také jeho asistenty už známe, tvoří sehraný kolektiv (nikoli hrubě

neomylný), ne vždy linii příběhu rozvíjejí, což je sympatické, stojí však u katarze a procházejí mnohými peripetiemi. Předností všech tří Duškových příběhů je autorský přístup. Nepíše jen kriminální příběh, v němž je stěžejní otázkou (řečeno samozřejmě s nadsázkou), zda je vrahem komorník nebo lordův nemanželský syn, když si vypůjčíme kulisu a postavy ze starých anglických detektivek. Dušek klade stejnou váhu na postřehy ze života kladných i záporných hrdinů, a právě tady určitě věkem starší čtenáře (řekněme rovnou: pamětníky) zaujme doba, kterou je děj umně zarámovaný. Mladší možná narazí na stěnu neporozumění, ale Jirásek psal historické romány o dobách, které také žádný z jeho čtenářů nepoznal na vlastní kůži!

Atmosféra zvoleného prostředí. Atmosféra, převážně odváta časem. Bezděčně přichází myšlenka, že se Milan Dušek vyrovnává s minulostí, že nejen glosuje, ale dotváří, nejen odsuzuje či nazírá shovívavěji, ale zcela zákonitě volí střízlivý, nezaujatý, objektivní a věcný pohled. Na lidi, okolnosti i dobu. A pokud stojí v názvu slovo hry, jde zajisté o nadsázku. Neboť děj je někdy drsný. Tedy ne hry, ale život sám, to je, oč tu běží. Závěrečný příběh Případ pro psychiatra nabírá čistého vína z odlišného soudku. Někdo snad bude čekat, kdy na scénu vstoupí kriminalisté. Marně, nedočká se. Není nezbytně nutné držet se vyjetých kolejí, přehození výhybky vůbec není ke škodě. Dějová linka se odvíjí v poměrně uzavřené komunitě, nezasvěcenému se snad mohou některé atributy jevit jako podružné a zvolené prostředí (nechci prozrazovat) málo atraktivní. Začtème se však a posléze dospějeme ke stanovisku, že všude žijí lidé. A o těch Dušek v Případu pro psychiatra píše, těmi se zabývá. Až se vnucuje citát z málem zapomenuté Terezy Novákové, která (pro úplnost – již v roce 1887) napsala stále platná slova: Nejkrásnější a nejromantičtější krajiny jsou vždy velmi chudými a neúrodnými, bohaté neskonale fádními. Nuže, Milan Dušek nepíše o krajínách, středem jeho zájmu jsou lidé. V přeneseném smyslu však o nich platí totéž. Čtyři retrospektivní případy, shrnuté v knize Drsné hry, to potvrzují.

František Uher

Mezinárodní setkání spisovatelů v Pardubicích

Konference na téma „Agresivita a násilí v jazyce, literatuře, médiích a společnosti“ se uskutečnila ve dnech 27. – 29. června 2008 v prostorách pardubické radnice. Záštitu převzali primátor Města Pardubice ing. Jaroslav Deml a člen Rady Pardubického kraje Miroslav Brýdl – asi takhle by zněla oficiální tisková zpráva.

Přicházím mezi prvními (na pozvání předsedkyně Východočeského střediska Obce spisovatelů Marcelly Marboe) a sedám si do poslední řady v překrásném Hudebním sále. V rámu dveří se objevuje první známá tvář exposlance Miloslava

Kučery. Básník, písničkář a předseda PEN klubu Jiří Dědeček přichází s neodmyslitelnou kytarou. Poznávám básnířku, prozaičku a scénářistku Danielu Fischerovou v romantické m slamáčku s květinovou stuhou, i její kolegyni a bývalou předsedkyni Obce spisovatelů Evu Kantůrkovou.

Sál se zvolna zaplňuje lidmi, jejichž jména věnčí řada akademických titulů, lidmi, které ještě zatím neznám, ale kteří „mne v průběhu dne buď zaujmou osobitostí projevu a názory k diskutované problematice, nebo způsobí, že moje pozornost klesne na bod nula.

Moderování se ujímá básník a předseda Obce spisovatelů Vladimír Křivánek. Hned první příspěvek profesora Pavla Říčana „**Dětská šikana jako škola mafiánského kapitalismu**“ rozpoutá následně vášnivou diskusi. Nabízí otázku: „Je správné pohrdat kulturou, která uznává fyzické tresty? V čem je lepší máš přístup, kdy zbavíme za neúmyslné ublížení na zdraví mladého muže svobody? Přijde nejen o svobodu, o dívku, o práci, s největší pravděpodobností bude ve vězení obětí opakovaného sexuálního násilí... vše pod heslem humánnosti a nedotknutelnosti osobnosti.“

Vystoupení Daniely Fischerové patří k těm nejkratším – přesto sklízí nejdelší potlesk. Krátké, vtipné, výstižné, s hereckým nasazením.

Osobní zkušenosti policejního vyšetřovatele Martina Kloubka nás utvrzují v přesvědčení, že podobných zážitků se rádi zřekneme a že naše policie má před sebou těžký úkol, jak si znovu získat respekt prvorepublikových policistů.

Profesor Oldřich Uličný svým příspěvkem „**Agresivita a vulgarita v češtině a v české komunikaci**“ popisuje příčiny a vývoj vulgarity ve společnosti. „Frustrace a stres vedou k vulgaritě, která útočí a ponižuje druhého. Zdravý a sebevědomý člověk se k ní uchyluje jen v silném afektu. Uvolnění obecného vkusu v médiích se odráží v komunikaci maminek na pískovištích.“ – tato ač nepřesná citace se mi vrývá do mozku.

Neformální diskuse pak pokračuje během oběda v Divadelním klubu. Cestou zpět se pražští hosté živě zajímají nejen o architekturu, ale také o pověst, vážící se k městskému znaku. Všichni oceňujeme pozvání do historického sálu radnice a zasvěcený výklad našeho průvodce.

Odpolední blok patří energické dámě v brýlích s červenými obroučkami. S mobilním mikrofonem v ruce nás častými otázkami provokuje k přemýšlení psycholožka Lidmila Pekařová. „**Důvody růstu agresivity u dětí v naší společnosti**“ jsou zažce profesora Matějčka víc než jasné. Jsou jimi:

- změny v životě rodiny, odkud zmizely tradiční mužské a ženské role, kde nejen klukům chybí mužský vzor, kde děti za nic neodpovídají, jen pomáhají, kde chybí pravidla a režim

- pozdní začátek výchovy (ideální čas pro výchovu k poslušnosti je do 3 let, návyky a rituály do 5 let, výchova k odpovědnosti a povinnosti 6 – 7 let)

- výchova je převážně negativistická (příkazy, zákazy, omezování projevu, napomínání, hrozby, kritika, ponižování)
- feminizované školství, (učitelky nerespektují zvláštnosti ve fungování mužského mozku)
- absence talentových zkoušek na povolání učitel (vzorná žákyně s vyznamenáním je nedostatečný předpoklad)
- zabíjení dětské touhy (pořizujeme žádané věci ihned) a ztráta schopnosti prožívat vinu.

A já už v duchu vím, že hned příští den budu shánět její knihu „**Jak žít a nezbláznit se**“. Svě rodičovské i učitelské chyby zpátky už nevezmu, ale vzdělávat se přece potřebuji i babičky! A třeba po ní sáhnou i rodiče mých vnoučat ...

Podvečer pokračuje besedou u „Kulatého stolu“ v divadelním foyer. Moderátor má nelehkou pozici – diskuse je skutečně živá a o slovo se hlásí hned několik rukou najednou. Atmosféra pohltila i podvečerního hosta, primátora Jaroslava Demla.

Přichází večer a s ním třešnička na dortu – vtipné průvodní slovo Marcelly Marboe střídá autorské čtení Daniely Fischerové, recitace Lesszka Engelkinga v polštině i překlad jeho veršů v podání Milana Hrabala, melancholické básně o víně Vladimíra Křivánka. Vše uzavírá poezie a písňe Jiřího Dědečka.

Rybárna na břehu Chrudimky bzučí jako úl dlouho do noci. Pozoruji s údivem i svoji vlastní proměnu. Tichý a nesmělý ranní pozorovatel se kamsi vytratil, aby uvolnil místo svému druhému já. Tomu, které má pusou od ucha k uchu a baví se srdečně jako s přáteli, které sice dlouho neviděl, ale s nimiž si má co říci.

Dívám se na podobně usměvavé tváře kolem stolu a v kontextu s tématem dnešního setkání si uvědomuji, že nejlepším lékem na agresi je právě **přátelský pohled ... a**

Pojďte to zkusit **také: Úsměv, prosím!**

Jaroslava Paštiková

TOULKY ZA ZLOČINEM

Detektivním a kriminálním povídkám nejsou vlastní žádné okázalé umělecké proklamace. Bývají především anatomii lidské psychiky a jejích úchylek. Těch, jimiž se zabývá medicína, především však úchylek vyvěrajících ze společenských poměrů, které křiví charaktery, dopřávají mylnou představu otevřených perspektiv, které ovšem před mnohými přivírají dveře a jsou štědré pouze k někomu. Na prahu zklamání je pak hledána křivolaká /a jen zdánlivě snadná, pohodlná) stezka k penězům, majetku a moci. Psychologickým ponorem se zabývají sociologové, soudy, psychiatři a obhájci, hledající (a nacházející!) polehčující okolnosti tam, kde žádné nejsou. Mohou na nich stavět i žánrově shodné romány. Kriminální

povídka má odlišná pravidla, ani rozsahem neumožňuje nadměrné hloubání nad psychikou protagonistů, postupuje přímočařeji, zabývá se motivy a realitou. Převážně drsnou. Toho si byl vědom Milan Dušek, když vypravil na pouť za čtenáři titul **MANIAK V ČERNÉ KUKLE**, patrně zcela záměrně komponovaný soubor na bázi milostných (a nemilosrdných) vztahů v různé formě. Nepochybně se jedná o nejzdařilejší Duškovy krimipovídky, nezatěžované přílišným balastem (někteří autoři z ekonomických důvodů úmyslně natahují text, zaplavují ho nicotnostmi a nepodstatnými údaji). U Duška se čtenář o postavách z obou stran barikády dovídá to, co vědět potřebuje. Čtenáře přece příliš nezajímá, zda je „detektiv“ v soukromí filatelista, zahrádkář nebo vyznavač Kantovy- Laplaceovy teorie o vzniku planet. Knihu „Maniak v černé kukle“ vydalo nakladatelství NAVA Plzeň (2008).

František Uher

VŠECHNO MÁ SVŮJ ČAS

(Na slovíčko s Marcellou Marboe)

Marcello, slíbila jsi, že pro náš bulletin odpovíš na několik otázek, a tak si je dovolím položit. První část z nich je určena Tobě, jako předsedkyni našeho střediska a osobě neuvěřitelně činné, druhá je pro spisovatelku.

Jsi předsedkyní Východočeského střediska OS, předsedkyní Sdružení autorů literatury pro děti a mládež ČR, zasedáš ve výboru OS v Praze, jsi členkou IBBY, PEN klubu, byla jsi jmenována do Akademie literatury české, navíc jsi úspěšnou autorkou mnoha knih, které se výrazně zapsaly do české literatury, získala jsi řadu ocenění, máš rodinu a staráš se o spoustu zvířat. Z toho zákonitě vyplývá moje první dvojotázka: Proč to všechno děláš – a jak to stíháš?

Nestíhám. Často mi jde z „nestíhání“ opravdu hlava kolem, ale mám-li být upřímná, i v tom nestíhání je mi vlastně dobře. Všecko, co dělám, mě totiž baví, všecko se snažím realizovat s plným nasazením a ráda za sebou vidím smysluplné výsledky.

A proč to dělám? Nevím. Asi to prostě dělat musím. Asi tu od života hozenou rukavici při mém naturelu není možné nezvednout.

Řekl jsi, že položíš několik otázek předsedkyni střediska a osobě veřejně činné – tedy v moderním slangu manažérce – a další otázky spisovatelce. Jenže spisovatelka už nejméně čtyři roky nejsem ... Být spisovatelkou je radost. Potěšení. Velké dobrodružství. A mně teď život převálil pod nohy stoličku jakési povinnosti. Nebo úkolu? Nevím, jak bych se nejlépe vyjádřila. Tímhle rozhovorem mě vlastně nutíš zamyslet se sama nad sebou ...

Je to možná tak, jak praví Bible: Všecko má svůj čas. Je čas pracovat pro svou radost – je čas pracovat pro druhé. Mám ráda dobré lidi, zejména děti, mám ráda zvířata, stromy, celou přírodu. Chtěla bych pro všechny něco udělat. Prostě pomáhat.

Hodně jsem přemýšlela nad tím, co je v naší době nejbolavějším místem současného, především mladého člověka. Co je nejbolavějším místem v duši dětí. Jakkoli to bude znít neuvěřitelně, došla jsem k závěru, že osamělost. Ta často pramení z tlaku konkurence. Z pocitu, že život je Velká pardubická. Dostih nezná přítele, první může být jen jeden. Úspěch je nezbytnost. Jakýkoliv úspěch – a za každou cenu. Někdy i za tu, že dobrý skutek bude po zásluze potrestán, že princip „dobro za dobro, zlo za zlo“ necháme pohádkám, protože v reálu našeho eticky chaotického světa, kde hranice mezi dobrem a zlem je stále méně jasná a každý se pokouší propast života přebalancovat sám, po své soukromém laně – nějak nefunguje. Hlavně nic neriskovat hlubokými vztahy, citově se nikde neangažovat – nevázat se, odvázat se! – a všecko brát „easy“, tedy ne příliš vážně. Současný člověk je jako puberták, který trpí komplexem brouka Pytlíka, tedy neštěstím vševědoucnosti: nepotřebuji radu, nepotřebuji knihu – přírodu a ostatní lidi jen ve smyslu jejich co nejefektivnějšího využití pro vlastní prospěch. Všude jsem byl, všecko znám, všecko umím, všecko vím a co náhodou ne, na to brzy sám přijdu nebo si to najdu na internetu. Vzniklou samotu se pak pokouší překlenout koukáním na imitaci života v seriálech, či akčních filmech. Těch příběhů! Těch zápletek! Těch hrůz! Strašidel a bubáků! A těch prolhaných reklam!

Jenže čeho je moc, toho je příliš. Čeho je příliš, to je bezcenné. Brouk Pytlík surfuje po všech kanálech a stále vidí někoho se chechtat pitomostem bez vtipu, vidí devastování přírody bez trestu a nejméně každé tři minuty na obrazovce někdo umře. Co na to brouk Pytlík? NIC. Celé týmy odborníků plývají nerativním materiálem, pilně trénují nové a nové efekty, nejrůznější salta mortale a techniky manipulace diváka, jenže brouk Pytlík je uhoněný ze svého dostihu, vyčpělý a všechny televizní „second hand“ zážitky mu posléze splynou v jediný šum a on – necítí nic. Zhola NIC. Je uprostřed zběsilého dění naprosto z povrchnělý, je sám na druhou. Jeho duše zvrací z přečpanosti vjemy a nikdo z nás nedokáže dohlédnout, co tato nezdravá výživa duše, toto z povrchnění lidství brouky Pytlíky druhé či třetí generace vyvede. Samota totiž má ohromnou cenu a je děsivě krásná, pokud je zaštiťována záchranou sítí vztahů. Je sebezáhubná, pokud z její šfavnatosti zbude jen suchá, ohlodaná kost bez smyslu.

Proč tohle všecko říkám? Možná jen proto, abych sama sobě ujasnila své nejhlubší pohnutky. Abych lépe dokázala postihnout onu sílu, která mě nutí záchranou sítí vztahů splétat, která mi přikazuje napomáhat sblíživání lidí a usnadňovat jim hledání jejich vlastní cesty životem prostřednictvím skutečného života, žitého

v nekaširované přírodě, života plného skutečných vztahů, které jsou umocňovány skutečným uměním. Lapidárně řečeno – hledání cest a naplňování duší považuji v tomhle okamžiku za nejdůležitější poslání nejen své, ale i Východočeského střediska Obce spisovatelů.

Za Tvého vedení naše středisko bezesporu dosáhlo již nejednoho úspěchu. Svědčí o tom nejen aktivity vnitřní, tj. např. dost náročné získání právní subjektivity, ustavení střediska s jeho třemi oblastmi a čtyřmi sekcemi, založení účtu, vytvoření periodika Kruh, vlastních internetových stránek atd. Za úspěch největší ovšem považuji naše aktivity vnější, směřující k lidem. Myslím tím naši bohatou činnost. Desítky vydaných knih ročně, stovky průběžně pořádaných akcí v celém regionu, tisíce drobných publikací. Východočeský umělecký maratón se stává tradicí, probíhá teď již na dvaceti místech Východních Čech a hlásí se k němu další zájemci. Společně jsme vydali již tři sborníky našich literárních prací, otevíráme koutek Východočeské literatury v knihkupectví Hélios v Pardubicích a druhý v Náchodě. Opravdu, za těch pár let toho není málo. Zajímalo by mne, co je pro Tebe na téhle práci nejnáročnější. Vymýšlení nových akcí a činností, organizace, řízení nebo jednání s partnery?

Nejnáročnější je to nejprozaičtější: Shánění peněz. Vymýšlet mě baví. Organizovat a řídit, jednat – to je prostě „práce k uděláním“, bez té to nejde. Ale shánět peníze, podávat granty, přesvědčovat sponzory – to jsou pro mne galeje. Jenže my se tady bavíme stále o mně – a při tom já jsem vlastně jen taková jiskra. Jen rozněcovačka pochodní. Tedy pouze něco vymyslím, zorganizuji, seženu peníze, akci rozběhnu – a tím má role končí. Pochodeň je zažehnuta a předána dál. Já sama až nemohu věřit tomu, jak úžasné mám zázemí. Kolem stovky obětavých členů, kteří obstarávají to nejdůležitější, tedy ten „oheň“ roznášejí mezi lidi a tím naplňují naše poslání. Teď si nemohu odpustit vyjmenovat alespoň některé z těch obětavců, kteří záměry naplňují činy.

Je to především moje zástupkyně I. Tajovská a tajemnice L. Kadlecová, která nejenže se stará o členskou základnu, nejenže snáší zlatá vajíčka na hromádku našich sponzorských dáreků, ale v poslední době se začíná orientovat i na vyřizování grantů, čímž mi vlastně rozvazuje ruce a pomáhá nést onen balvan nejtěžší. Dalšími opěrnými sloupy naší organizace jsou vedoucí oblastí (H. Cihlová, M. Dušek, F. Uher) a sekcí (H. Cihlová, J. Kraus, F. Uher a P. Vrbacká). Břemeno bulletinu Kruh statečně nese redakční rada (J. Faltus, M. Dušek), se sborníky se nadřeli editoři L. Macháček, J. Hrabinec sen. aj. Faltus), www stránky postavil a udržuje J. Hrabinec jun., dílčí festivaly organizují V. Kopecká, P. Musílek, J. Bruthans, čajovnu Luna řídí Z. Jirásek, kavárnu U notáře L. Vondrák, literární

dílny vede J. Studený, odborné přednášky zajišťují P. Poslední, J. Říha, A. Bartůňková, J. Dvořák, nad hospodařením a účtováním grantů se rozčiluje J. Hrabinec sen., na kterého přísně dozírají J. Jiravová a P. Holečková, recenze píše F. Uher, J. Faltus, M. Dušek, řada autorů spolupracuje se sdělovacími prostředky, knihkupci a knihovnami, jiní (Hrabinec sen. Krečmer, Macháček, Marboe, Uher) se angažují v porotách literárních soutěží, mnozí sami získali různá literární ocenění (Bednářová, Dušek, Kulakovská, Marboe, Uher), 22 našich autorů již bylo přijato do ústřední OS v Praze a nejméně deset pracuje v dalších, žánrově vymezených, autorských organizacích. No a na maratonech? Na těch se podílejí úplně všichni. Literáti, dramatici, výtvarníci, velice často i rodinní příslušníci (rodina Tajovských, Duškova, Jiravova, Lukášková, Holečková, Smejkalova) – a samozřejmě sponzoři. Ti oficiální jako třeba Krajský úřad Pardubice, Magistrát města Pardubice, osvětlené městské úřady Přelouč a Lanškroun, nás podporují nejvíce, ale pomáhá i Studijní a vědecká knihovna Hradec Králové a sponzoři soukromí (Bujných, Kulakovská, Kadlecová, Ragula, Kraus, Kobliha aj.) Za pomoc jsme jim velmi vděční, protože bez nich by naše aktivity v takové šíři rozhodně realizovat nešly. Na maratónu se podílí o hodně víc než stovka lidí! A to jsme na úplném začátku byli jen tři (Macháček, Musílek, Marboe – později přibyl Vodička s Jonášem) a účet, který dnes již není hubený, jsem zakládala vlastní pětitovkou.

Co považuješ za nejdůležitější úkol střediska do budoucna?

Všichni víme, že se naše společnost nenachází v nejlepším stavu. Nekomerční kulturu drže válcuje komerce, vztah k přírodě a životnímu prostředí slábne, čtenářství upadá, bulvárních lákadel a virtuálních ohlupovadel přibývá, žebříček hodnot se nepříznivě mění. Technické možnosti přináší kromě pozitiv i negativa, která způsobují škody zejména dětem: nesoustředěnost, roztěkanost, glorifikaci sexu a násilí, klipové vnímání, vytváření zkratkovitého SMS jazyka, vytváření konzumentského způsobu života, neschopnost empatie, neschopnost porozumět psanému textu atd.

Nejdůležitějším úkolem pro středisko tedy nadále zůstává šíření nekomerčního umění a humánních myšlenek, které umožňují hledání cesty k celospolečenskému dobru, ke zkvalitnění života, k uvědomělému konstruktivnímu myšlení, k harmonii člověka se společností, s přírodou a tím i identifikaci s vlastním individuem. A protože si jasně uvědomujeme, že budoucnost společnosti závisí na těch, kteří ji budou tvořit – tedy na dnešních dětech a mládeži, rozhodli jsme se aktivity příštího roku zaměřit především na tuto cílovou skupinu. Konkrétními činnostmi (řízené čtení, tvůrčí dílny, besedy atd.) se budeme snažit učit děti a mládež harmonicky sytit nejen tělo, ale i mozek a duši, přibližovat je co nejvíce

pochopení a naplňování ideálu dobra a moudrosti. Postavíme fenomény „mět“ (peníze, sláva, moc) do protikladu s pozitivními hodnotami jako je morálka, etika, zodpovědnost, svoboda, demokracie, tolerance, aktivní prožívání života atd. – tedy do protikladu s „bytím“. Budeme se snažit vztah nastupující generace, ovlivněné negativní antropocentrickou kulturou, posílit směrem k harmonii člověka s přírodou, k účtě k ní, k pochopení jednoty člověka a přírody jako nedílného celku. Budeme se o to snažit i našimi uměleckými díly, která chceme postavit jako alternativu proti společensky negativním jevům a pasivnímu trávení volného času.

Jak známo čtenářství úzce souvisí s kvalitou života člověka a jeho vnímáním okolního světa. Toto vnímání osciluje mezi pojetím vstřícným, laskavým a mezi pojetím sobeckým, nenávisným. A právě tato oscilace je zápasem člověka o jeho lidství. A umění, zejména kniha, k tomuto lidství, k hledání kladných hodnot, ukazuje cestu. Dobré knihy samozřejmě neposkytují návod, jak žít, ale nutí přemýšlet, využívat inteligenci k poznávání, rozlišování hodnot, hledání, protože má-li se člověk rozvíjet, musí hledat. A právě podněcování „hledáčství“ v dětech a mládeži považuji za ten největší úkol pro naše středisko do příštích let. Na toto téma jsem zpracovala rozsáhlý projekt a zažádala o vysoko nákladový grant organizaci O2. Budeme napjatě čekat, jak se k našemu projektu postaví.

Myslím, že jsi mé otázky z první skupiny odpověděla vyčerpávajícím způsobem, teď tedy z jiného soudku: Vydávat vlastní knihy jsi začala v nakladatelství Kruh v Hradci Králové za vedení Jana Dvořáka. Dokážeš se ohlédnout na své literární začátky?

Janu Dvořákovi řada z nás vděčí nejen za svůj růst umělecký, ale i lidský. Mé ohlédnutí by bylo tedy nejen vděčně nostalgické, ale také jistě neúměrně dlouhé. Nedávno jsem čistě náhodou vzala do ruky jakousi starou korespondenci a našla v ní asi toto: Píše mi Ludmila Pelcová: „... škoda, že jsme se nestřetly v Hradci, snad jindy. Bylo nás tam asi 45 a 17 bylo vybráno do literárního klubu při krajské pobočce SČS, do jehož středu byl zvolen jakýsi Lubor Macháček. Bude nás prý svolávat asi tak 1x za 2 měsíce a 2x do roka bude seminář ...“

Patřila jsem tenkrát k těm sedmnácti vybraným a osobních dopisů od „jakéhosi Lubora Macháčka“ mám hezký štůsek. Bylo by tak milé ohlížet se na naše společné literární začátky, ale myslím si, že v tomto okamžiku na to není dostatek prostoru. Možná že by bylo rozumnější věnovat vzpomínkám (a nejen mým) třeba i několik stránek v některém z příštích čísel Kruhu (?).

Rozumím. Prozradíš tedy alespoň na závěr, co chystáš nového pro své čtenáře a kdy?

Ovšem, ráda bych, ale není to tak jednoduché. Otevřela jsem si román na velkém plátně a jak všichni víme, román je třeba odsedět. Nepodmíněně. Třeba dvě hodiny – to vůbec není čas, který by mohl být k takové práci smysluplně využit. Román vyžaduje hodiny, dny, týdny a měsíce v celku. A takový luxus si já v současné době opravdu nemohu dovolit, takže si vůbec netroufám říci kdy – a jestli vůbec ... Ale v koutku duše se na to ohromné dobrodružství, které třeba zase jednou podniknu, hrozně těším. Protože potom, vážení čtenáři, potom ... to bude samota, ta prvotní – a v nejkrásnějším smyslu slova. Potom budu zase na nějakou dobu svobodná – neboť – a tomu věřím: všechno má svůj čas ...

Děkuji za odpovědi. Otázky kladl Milan Dušek.

PROGRAM IV. UMĚLECKÉHO MARATÓNU 2008

Hlavní akce:

Datum a čas	Akce a místo:	Zodpovídá:
1. říjen (středa)	15.00 Slavnostní otevření prodejního koutku Vč. autorů a autogramiáda v knihkupectví Hélios Pardubice	M. Marboe, H. Cihlová
	16.30 Slavnostní zahájení maratónu v historickém sále Magistrátu Pardubice + Literární salón Autorská výstava Václava Smejkal v Letovicích	I. Tajovská
3. říjen (pátek)	14.00 Dny poezie v Broumově	V. Kopecká
4. říjen (sobota)	Dny poezie v Broumově	V. Kopecká
5. říjen (neděle)	Dny poezie v Broumově Vernisáž Lázně Bohdaneč – Radnice Autorské čtení zámek Nasavrky	V. Kopecká P. Vrbacká J. Stejskal
6. říjen (pondělí)	17.00 Autorské čtení v Měst. knihovně Ústí nad Orlicí	M. Richter
7. říjen (úterý)	10.00 Čtení pro děti v Měst. knihovně Blansko 18.00 Čtení a beseda pro dospělé v knih. Blansko 18.00 Autorské čtení v Měst. knihovně Opočno	M. Marboe M. Marboe J. Lukášek
8. říjen (středa)	10.00 Beseda s dětmi Měst.knihovna Chotěboř 10.00 Autorské čtení Měst.knihovna Blansko 17.00 Autorské čtení Měst. knihovna Žamberk	M. Urbanová M. Marboe M. Dušek
9. říjen (čtvrtek)	9.00 Beseda Univerzitní sál krajské knihovny tamtéž 11.00 tamtéž 18.00 Autorské čtení Měst.knihovna Dobruška 19.00 Autorské čtení v kavárně U notáře Havl. Brod	H. Cihlová H. Cihlová J. Lukášek F. Uher

10. říjen (pátek)	Autorské čtení na knižní veletrhu v Havlíčkově Brodě	Marboe, Musílek Urbanová, Uher
11. říjen (sobota)	10.55 Autorské čtení knižní veletrh HB Protis	P. Musílek
13. říjen (pondělí)	14.00 Přednáška, Univerzita Pardubice FF	P. Poslední
	18.00 lit. večer stud. věd. knih. Hradec Králové	J. Krečmer
14. říjen (úterý)	17.00 Autorské čtení v Měst.knihovně v Lanškrouně	J. Faltus
15. říjen (středa)	9.00 čtení pro děti Dům ml. Chrudim	J. Paštková
	13.00 Přednáška Univerzita Pardubice	I. Říha
16. říjen (čtvrtek)	17.30 Aut. čtení v Měst. knihovně v Týništi n.O.	L. Huml
	17.00 Aut. čtení začínajících v sále ESD Pardubice	H. Cihlová
21. říjen (úterý)	17.30 Autorské čtení Měst. knihovna Letohrad	M. Vídenský
22. říjen (středa)	10.00 čtení Církevní zakl.škola Borohrádek	J. Paštková
23. říjen (čtvrtek)	16.00 lit. hud. pásma Pardubice, Jindřišská	I. Tajovská, Bičíková
	17.00 Aut. čtení Měst. knihovna Rychnov n. K.	J. Plachetka
	17.00 Autorské čtení v lit. kavárně Pardubice	J. B. Kraus
24. říjen (pátek)	15.00 Křest sborníku východočeské poezie Přelouč Vernisáž	M. Marboe J. Jiravová
	19.00 Aut. čtení Měst. knihovna v České Třebové	B. Kostřicová
25. říjen (sobota)	13.00 Autorské čtení Praha-Jinonice	M. Urbanová
30. října (čtvrtek)	16.00 Zakončení maratónu pásmem z tvorby M.Vodičky v Evropském spolkovém domu Pardubice	M.Marboe I. Tajovská, H.Cihlová, Kraus

ZAZNAMENÁVÁME – KOMENTUJEME

* **9. dubna měl Jan Stejskal** besedu se čtenáři-seniory v Centru sociálních služeb v Chrudimi. Pořad byl tématicky zaměřen na Z. Fibicha a doplněn čtením prací autora z Nasavrku.

* **V souvislosti s vydáním studie** o M. S. Patrčkovi, kterou napsal J. Frýzek, uskutečnila se v Městské knihovně v Rychnově nad Kněžnou dne 14.2. přednáška a křest spolu s autogramiádou. 23. 5. proběhla obdobná akce v Jaroměři

* **Česko-polsko-vietnamské Prolínání. Básnický souzvuk ve třech jazycích.**

Vzácná příležitost se v uplynulých dnech naskytl zdejším čtenářům poezie. Básniřka Věra Kopecká na podvečerech v broumovské staré radnici a v polických Pellyho domech představila polského autora Kazimierze Burnata (1943) a Vietnamce Lama Quang Mya (1944). V pořadu nazvaném Prolínání zazněla jejich poezie v originálních jazycích a v autorské recitaci a v překladech Věry Kopecké, která je rovněž přednesla.

Verše obou básníků, čerpající z rozdílných tradic a prostředí, nepochybně i zásluhou překladatelky souzněly. Básně K. Burnata byly neseny převážně bilančním přístupem k životu. V přírodní lyrice L. Quang Mya zazněl i stesk po vzdálené vlasti /od roku 1989 žije autor ve Varšavě). Jeho svébytný přednes přecházel od melodické deklamace ke zpěvu s modulací a dynamikou, charakteristickou pro vietnamskou lidovou hudbu. Spokojení návštěvníci si ze setkání mohli odnést i knížky obou autorů „Za obzor“ (Burnat) a „Zatoulaná píseň“ (Quang My), které v překladech Věry Kopecké vydala Agentura pro rozvoj Broumova.

V závěru pořadu každý z hostů ve svém jazyku přednesl i báseň své překladatelky a svého kolegy. K atmosféře večera přispěl v Broumově klavírní doprovod Vladimíra Zálíše a v Polici nad Metují reportážní film o Vietnamu. Část publika tvořili i krajané obou aktérů.

(Přetisknuto z Náchodského deníku, autor Jan Meier, Broumov, večery se konaly 28. a 29. dubna).

* **V předposledním květnovém týdnu** pořádala Městská knihovna v Lanškrouně dvě literární besedy pro žáky 2. a 3. tříd ZŠ s autory našeho střediska písíci pro děti – Josefem Lukáškem a Jiřím Faltusem. Akce se těšila velkému zájmu dětí, které si vyslechly ukázky z děl obou autorů a shlédly výstavku jejich knížek.

* **Vám chci to říci** byl název akce, kterou pořádalo Muzeum Beskyd a Literární dramatická společnost Místecká Viola o poslední květnové neděli, kde byl hostem **Milan Richter z Ústí nad Orlicí**, člen našeho Východočeského střediska OS a měl u hojného publika velký úspěch. V Kruhu 14 se k této akci vrátíme několika básněmi Milana Richtera, zveřejněnými v brožurce, kterou tam při této příležitosti vydali, a přetisknutím článku, kterým událost komentoval místní Deník. Díky za vynikající reprezentaci našeho střediska.

* **Z jednání rozšířeného výboru Vč. střediska OS v Pardubicích 6. 6. 2008.**

Předsedkyně Marcella Marboe informovala o chystaném mezinárodním setkání spisovatelů v Pardubicích během konference na téma: Agresivita a násilí v médiích, hovořila o mezinárodním setkání v Českém Těšíně, o akci Svět knihy v Praze a členské schůzi autorů dětské literatury. Je připravován Sborník dětské literatury. Byly podány 4 granty, další zařizuje J. Lukášek v Hradci Králové a J. Faltus v Lanškrouně. Předsedkyně podrobně probírala projekt Nadace 02 v rozpočtu 500 tis. s 20% spoluúčastí Vč. (pokryto příspěvkem sponzora). Projekt je především určen na pokrytí nákladů Uměleckého maratónu v roce 2009, zaměřeného na děti a mládež. M. Dušek informoval o Kruhu 13, který vyjde před zahájením Uměleckého maratónu v závěru září, výbor schválil rozšíření nákladu Kruhu na

150 ks. Ve společenské části M. Marboe pogratalovala přítomným jubilantům, kteří 1. května oslavili Alina Kulakovská 15 let a M. Dušek 70 let.

Jubilanti Alina Kulakovská a Milan Dušek.

* **Redakce zaznamenala významné jubileum** členky Klubu Vč. střediska OS paní Boženy Blažkové z Malých Svatoňovic. Blahopřejeme, přejeme hodně zdraví a pohody.

* **Zaznamenali jsme významné jubileum** i u členky výtvarné sekce paní Jany Macákové. Blahopřejeme, přejeme hodně zdraví, pohody a tvůrčích úspěchů. Požádali jsme ji o ilustraci na úvod Kruhu č.14, zde bude i rozhovor s ní Na slovíčko s...“

* **14. 6. se uskutečnila** vernisáž výstavy kovaných plastik Františka Bečky v Městské muzeu a galerii ve Svitavách, kterou zahajoval svými básněmi Martin Vídenský z Letohradu.

* **16. 6. na plenárním zasedání** Městského úřadu v Rychnově nad Kněžnou došlo k prezentaci vydané publikace o městě při příležitosti 750 let od první

písemné zmínky. Autorem fotografické části je Lubomír Umlauf a rozsáhlé textové Jiří Frýzek.

* **Za velkého zájmu** a s bohatým hudebním programem se 19. června konala vernisáž výstavy člena výtvarné sekce VČS OS **Václava Smejkal** (JMB), uspořádaná Galerii Tunklův dvorec v Zábřehu k 10. výročí autorova vystavování.

Na výstavě (v pořadí již autorově dvacáté) v příjemném a přátelském prostředí byly představeny více než čtyři desítky obrazů a grafiky, včetně dvou ilustrací ke knihám Milana Duška. Úvodní slovo pronesl ústeckoorlický spisovatel Ervín Kukuczka.

V galerii byly současně vystaveny práce dětí místního speciálně pedagogického centra.

Lanškrounský výtvarník Václav Smejkal při výstavě svých obrazů a grafik na vernisáži v Galerii Tunklův Dvorec v Zábřehu.

*** Zasedání rozšířeného výboru VČ. střediska OS v Pardubicích 27. 6. 2008.**

Převážná část jednání byla věnována přípravě IV. uměleckému maratónu v měsíci říjnu.

Došlo k rozdělení finančních prostředků na tuto rozsáhlou akci. (Pardubicko 3000, Orlicko 2000, Vysočina 1000, výtvarná sekce 1000, začínající autoři 1000, ředitelka maratónu 1000 Kč). Peníze mohou být využity na pronájem, propagaci, dopravu, kancelářské potřeby, telefony, poštovné a musí být řádně vyúčtovány bezprostředně po maratónu. Uzávěrka pro ohlášení akcí je 30. 8. 2008. Všichni organizátoři akcí zašlou zprávy o průběhu I.Tajovské jako podklady pro závěrečné hodnocení a pokud chtějí, aby se o nich psalo tak i M. Duškovi do Kruhu. I.Tajovská předala podklady pro vedení administrativy L. Kadlecové, která převzala její dočasnou funkci tajemnice VČSOS, na tu se nyní obračejte v administrativních otázkách. E-mail: lenka.kadlecova@pele.cz

*** Ve čtvrtek 3. července 2008** se v sále Spořitelny v Sobotce uskutečnilo slavnostní zakončení Literární soutěže Šrámkovy Sobotky 2008. Tato soutěž je rozdělena do tří kategorií: I. básně a básnické soubory, II. prozaické práce. III. studie z oboru literárních věd o autorech východočeského regionu.

Příspěvky do I. kategorie zaslalo do letošního ročníku 27 autorů. Odborný lektorský sbor (Rudolf Matys, Josef Tejkl a Petr Stančík), který posuzoval práce, udělil:

1. cena: Aleš Misař
2. cena: Barbora Štanclová
3. cena: Miroslava Mahdalová

Čestná uznání: Martin Videnský (Letohrad – skupina Orlicko)
Kateřina Komorádová

V rámci literární soutěže byl vydán Almanach oceněných prací.

Než čas trhne oponou, jsou herci už dávno přelíčení.

Jiří Faltus

OBSAH KRUHU č. 13

M. Kulhavá: Ilustrace	1
M. Dušek: Na slovíčko s výtvarnicí Martinou Kulhavou	2
F. Uher: Chvalme řeku	3
M. Urbanová: Za zlatou přílbou	4
J. Hrabinec: Čas loučení, Pád	9
J. Jonáš: Mystérium.....	9
F. Uher: Jedna řeka, dva prameny	14
V. Sokol: Mrtvák	16
F. Uher: Úvahy básníka.....	18
J. Stejskal: Příběh kněžny.....	18
P. Chvojka: Zapadlý vlastenec?	22
J. Bednářová: Palčivost léta, Dopis, který nikdy nevzlétl	24
M. Klimešová (HOST KRUHU): Jezero, Žití.....	24
F. Uher: Hledání zlatého písku	25
T. Smrčková: Být tak blízko	25
J. Miletínová: Slovanští bohové, Mé srdce kvete modře	30
J.B. Kraus: Pozoruhodný životní příběh Karly von Stroheim	31
Lam Quang My (HOST KRUHU): Čtvrtý rozměr, Zpoždění, Opravdu, Stéblo ...	37
F. Uher: Zatoulaný básník	38
M. Dušek: Na slovíčko s Milošem Vodičkou.....	39
J. Faltus: Říkali bychom té pouti láska	40
Z. Jirásek: Trest.....	43
Z. Jirásek: Básně.....	47
Z. Jirásek: O sobě	48
A. Kordíková: Kámen je odvalen.....	49
J. Lukášek: Kačeničina pohádková říše.....	50
J. Kratochvíl: Básně.....	56
J. Faltus: Čas milosti	57
B. Kostřicová: TAHY 2007	58
L. Vondrák: Noc ještě nekončí, Těžké ráno aj.	58
F. Uher: Retrospektivní krimi	59
J. Paštiková: Mezinárodní setkání spisovatelů v Pardubicích	60
F. Uher: Toulky za zločinem.....	62
M. Dušek: Na slovíčko s předsedkyní Vč. střediska OS Marcellou Marboe.....	63

I. Tajovská: Souhrn termínů akcí Uměleckého maratónu 2008	68
Redakce: Zaznamenáváme – komentujeme.....	69
J. Faltus: aforismy	
M. Dušek jun.: Fotografie	

KRUH, bulletin Východočeského střediska Obce spisovatelů Pardubice

Ročník IV – číslo 13 – září 2008

Odpovědní redaktoři: Jiří Faltus, Milan Dušek

Obálka: Jiří Hrabinec

Vytiskl: OFTIS s. r. o. v Ústí nad Orlicí

Příspěvky do Kruhu 14 zasílejte:

Milan Dušek – Macharova 828, 564 01 Žamberk

e-mail: miloslavdusek@tiscali.cz

Jiří Faltus – Zborovská 221, 563 01 Lanškroun

e-mail: faltus.jiri@centrum.cz

Uzávěrka příspěvků: 7. listopadu 2008

Zveřejněné práce nejsou upravovány a vyjadřují pouze vlastní názor autorů.

Toto číslo vyšlo za přispění Krajského úřadu Pardubice a Magistrátu města Pardubice.